

Voluntary subnational review
Det hållbara Sverige skapas
lokalt

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Förord

När världens länder år 2015 antog Agenda 2030 enades de om en färdplan mot ett mer hållbart samhälle. Det handlar om att stoppa fattigdom och hunger och att skydda planeten, bland annat genom att hållbart förvalta naturresurser och vidta akuta åtgärder mot klimatförändringarna. Det handlar också om att främja fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen – fria från rädsla och våld.

Det är inte enbart nationer som bidrar till att agendans mål realiserar. I alla länder finns regionala och/eller lokala myndigheter som är centrala aktörer i omställningen mot ett mer hållbart samhälle. Lösningarna på världens utmaningar är globala och nationella, men också regionala och lokala. Alla nivåer måste bidra om agendans mål ska nås. Därför är det initiativ som United Cities and Local Governments tar för att föra fram vikten av den lokala och regionala nivån så värdefullt. Genom frivilliga granskningar av agendans genomförande, där den subnationella nivån – kommuner, regioner och städer – lyfts fram, kan perspektiven breddas, och lösningarna bli tillgängliga för fler.

Sverige har en decentraliserad samhällsmodell där regioner och kommuner har ett brett uppdrag som bygger på en stark lokal självstyrelse. Sverige har också en lång tradition av goda relationer mellan stat, regioner och kommuner samt en väl utbyggd myndighetsstruktur som bland annat tar fram tillförlitlig statistik inom en mängd områden. Det skapar goda förutsättningar för att arbeta med en omställning mot hållbar utveckling, både i Sverige och i världen.

Anders Knape,

Ordförande

Sveriges Kommuner och Regioner

Juni, 2021

Förord	3
Sammanfattning	5
Inledning	8
Förutsättningar för genomförande av Agenda 2030 i kommuner och regioner	17
Att styra och leda med Agenda 2030	22
Lokala och regionala nyckeltal för Agenda 2030.....	26
Att bygga processer för hållbar utveckling	29
Vägen framåt.....	33
Bilaga 1.....	36
Bilaga 2.....	47

Sammanfattning

Det hållbara Sverige skapas lokalt

Sverige har en decentraliserad samhällsmodell där de 290 kommunerna och 21 regionerna har ett brett uppdrag. Det finns en lång tradition och omfattande erfarenheter av lokalt ansvar och beslutsfattande. Den kommunala självstyrelsen innebär att kommuner och regioner har en stor handlingsfrihet i genomförandet av uppdraget och ett stort ansvar.

Kommuner och regioner är viktiga aktörer i genomförandet av Agenda 2030. Dels ligger själva välfärdsuppdraget i linje med intentionerna i de globala målen. Dels är kommuner och regioner viktiga i omställningen till ett mer hållbart samhälle, som demokratiaktörer, samhällsbyggare, välfärdsproducenter och arbetsgivare. Med detta följer en möjlighet och ett ansvar för att arbeta för en hållbar utveckling i linje med agendans intentioner.

Omfattande arbete i kommuner och regioner

Arbetet med omställning mot hållbar utveckling får löpande ett allt större genomslag i svenska kommuner och regioner. Det pågår ett omfattande arbete och kompetensen kring hållbarhetsfrågor har höjts. Det finns kommuner som tagit stora kliv i strävan med att ställa om sina mål och arbetsprocesser. Utvecklingen går snabbt framåt. Det är positivt att en del kommuner och regioner kan gå före och visa vägen för andra, såväl i Sverige som internationellt.

SKR:s stöd till medlemmarna för genomförandet av Agenda 2030 är bland annat genom *Glokala Sverige – Agenda 2030 i kommuner och regioner*, ett kommunikations- och utbildningsprojekt med stöd av Sida. Projektet har haft stor betydelse för genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner i Sverige. Mer än hälften av kommunerna och nästan alla regioner är med i projektet, som beskrivs närmare i denna rapport.

SKR arbetar även med fokus på *styrning och ledning* inklusive användandet av nyckeltal för att mäta effekter och utveckling. En viktig del här är det nyckeltalsurval som Rådet för främjande av kommunala analyser har tagit fram, och som beskrivs i ett eget avsnitt. Det är också av vikt att stödja kommuner

och regioner med att integrera arbetet med hållbar utveckling och Agenda 2030 i sin ordinarie styrning

SKR arbetar också med olika initiativ tillsammans med medlemmarna för att främja en hållbar utveckling i deras roller som demokratiaktörer, samhällsbyggare, välfärdsproducenter och arbetsgivare. Ett urval av dessa presenteras i en bilaga till rapporten.

Vikten av att bygga ett motståndskraftigt samhälle

Covid-19-pandemin synliggör våra utmaningar och har visat oss att en ojämlik fördelning av god hälsa i befolkningen riskerar att försvaga vårt samhälle. Att dödligheten i Sverige kopplat till covid-19 varit över tio gånger högre i vissa områden och grupper av människor jämfört med befolkningen i övrigt visar hur pandemin drabbar olika. De bakomliggande orsakerna till detta är samma orsaker som ligger bakom ojämlik hälsa, som 2019 av Lyftes Statistiska Centralbyrå i en lägesrapport som en av Sveriges utmaningar med att nå målen i Agenda 2030.

Kommuner och regioner spelar viktiga roller i återhämtningen efter pandemin och i den omställning som behövs mot ett mer hållbart samhälle. Det kommunala självstyret skapar en möjlighet att anpassa arbetet utifrån den lokala kontexten, egna behov, styrkor och svagheter.

Samverkan lokalt, regionalt, nationellt och globalt

Arbetet med att ställa om ställer krav på kommuner och regioner att samspela med omvärlden och samverka med andra för att nå en gemensam önskad riktning. Kommuner och regioner har sedan länge samarbetat i nätverk för att skapa lösningar på komplexa problem. Med gemensamma resurser och kompetenser kan såväl problemformulering som lösningar förbättras. När samverkan involverar även medborgaren stärker det den lokala demokratin. Medborgarna som känner delaktighet tar större ansvar för samhällets utveckling. Samverkan ska vara en del av det ordinarie arbetet i en kommun och region. Det skapar resiliens i samhället och bygger beredskap inför nya kriser.

Svenska kommuner och regioner kan även bidra genom att utveckla sitt internationella samarbete, bland annat i kommunala partnerskap, för ömsesidigt lärande, inte minst om hur vi kan öka motståndskraften i samhället inför kommande kriser.

Den regionala och lokala nivån står närmast medborgarna och spelar en avgörande roll skapandet av hållbara samhällen. SKR värdesätter att UCLG synliggör detta viktiga arbete i sin rapportering till FN och ser fram emot att fortsätta att bidra i det internationella samarbetet kring hållbar utveckling på lokal och regional nivå.

Inledning

Om Sveriges Kommuner och Regioner

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är en medlems- och arbetsgivarorganisation för samtliga kommuner och regioner i Sverige. Genom kunskap, råd och service stärker vi medlemmar i uppdraget att utveckla välfärden för alla medborgare. SKR vill tillsammans med kommuner och regioner ta initiativ till att skapa förutsättningar för en hållbar välfärd och utveckling i hela landet.

SKR:s stöd till medlemmarna för genomförandet av Agenda 2030 är bland annat *Glokala Sverige – i kommuner och regioner*, ett kommunikations- och utbildningsprojekt med stöd av Sida. SKR arbetar även med fokus på *styrning och ledning* inklusive användandet av nyckeltal för att mäta effekter och utveckling. SKR arbetar också med olika initiativ tillsammans med medlemmarna för att främja en hållbar utveckling i deras roller som demokratiaktörer, samhällsbyggare, välfärdsproducenter och arbetsgivare.

Om svenska kommuner och regioner

Sverige har en decentraliserad samhällsmodell där de 290 kommunerna och 21 regionerna har ett brett uppdrag. Det finns en lång tradition av lokalt ansvar och beslutsfattande. Den kommunala självstyrelsen innebär att kommuner och regioner har en stor handlingsfrihet och ett stort ansvar.

Kommuner ansvarar bland annat för social omsorg inklusive äldreomsorg, för-, grund- och gymnasieskola, samhällsplanering, miljö- och hälsoskydd, avfallshantering, vatten och avlopp, räddningstjänst, krisberedskap och civilt försvar, bostäder, energi samt bibliotek, fritid, kultur och näringslivsutveckling.

Regionerna ansvarar för uppgifter som är gemensamma för stora geografiska områden. Här ingår hälso- och sjukvård, tandvård, kultur, kollektivtrafik, turism och att stärka regionernas tillväxt och utveckling.

Kommuner och regioner finansierar sin verksamhet via skatter, avgifter och statsbidrag. Jämfört med andra EU-länder är den del av finansieringen som består av skatter omfattande. Skatter tas ut i procent av invånarnas inkomst.

Kommunerna och regionerna bestämmer sina egna skattesatser och den genomsnittliga totala lokala skattesatsen är 30 procent.¹

Kommuner och regioner är sammantaget den största arbetsgivaren i Sverige. Här arbetar cirka 1,2 miljoner människor i olika anställningsformer, vilket är en fjärdedel av alla yrkesarbetande i Sverige.

Bakgrunden till denna rapport

Agenda 2030 antogs av FN i september 2015. En del av genomförandet är årliga uppföljningar till FN:s High Level Political Forum (HLPF) som syftar till att belysa hur världens länder lyckas verkställa agendan. Till varje tillfälle skickar ett antal länder in frivilliga granskningar, *Voluntary National Reviews* (VNR). År 2021 kommer 44 länder att lämna in en VNR, däribland Sverige. Sverige rapporterade senast på detta vis år 2017.²

I samband med de nationella granskningarna har det blivit vanligare att kommuner eller regioner lämnar in egna rapporter till FN för att komplettera den nationella nivån, i *Voluntary Local Reviews* (VLR). I år är det fyra svenska kommuner som lämnar in VLR; Helsingborg, Malmö, Stockholm och Uppsala.

Under de senaste åren har SKR:s globala paraplyorganisation United Cities and Local Governments (UCLG) i samband med HLPF överlämnat en rapport som samlar in lokala och regionala myndigheters perspektiv.³ År 2020 genomförde UCLG ett pilotprojekt där kommunförbund i sex länder⁴ lämnade in en ny form av rapport, *Voluntary subnational review* (VSR). Syftet med en VSR är att komplettera och stärka kopplingen mellan lokal och nationell nivå och i förlängningen stärka horisontell och vertikal samverkan kring genomförandet av Agenda 2030. Rapporten synliggör också det arbete som bedrivs av kommunförbund världen över. År 2021 är det förbund i åtta länder⁵ som producerar en VSR, däribland Sverige och SKR genom denna rapport.

¹ Cirka 20 procent av skatten går till kommunerna och 10 procent till regionerna.

² Sverige och Agenda 2030 VNR 2017

³ Localizing the SDGs <https://www.gold.uclg.org/report/localizing-sdgs-boost-monitoring-reporting>

⁴ Benin, Costa Rica, Ecuador, Kenya, Moçambique och Nepal

⁵ Cap Verde, Indonesien, Mexiko, Norge, Tunisien, Tyskland, Zimbabwe och Sverige

Metod och arbetsprocess för VSR

Denna rapport har strukturerats för att spegla de områden som UCLG lyft som särskilt viktiga; förutsättningar för genomförande av Agenda 2030 på lokal och regional nivå, en lägesbild över genomförandet samt användandet av nyckeltal och statistik för uppföljning.

Det globala temat för rapporteringen till HLPF år 2021 är *Hållbar återhämtning från covid-krisen*,⁶ varför även denna rapport tar sin avstamp i pandemin och dess effekter. Vidare ger rapporten en bild av förutsättningar för genomförandet av Agenda 2030 i kommuner och regioner. Rapporten kompletteras av två bilagor. Den första presenterar ett urval av initiativ som SKR genomför tillsammans med sina medlemmar för att skapa en hållbar utveckling i hela landet. Den andra bilagan innehåller sammanfattningar från de fyra frivilliga lokala granskningarna från Helsingborg, Malmö, Stockholm och Uppsala.

⁶ [Resolution adopted by the General Assembly on 12 August 2020](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26932A_RES_74_298.pdf)

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26932A_RES_74_298.pdf

Det hållbara Sverige skapas lokalt

Kommuner och regioner är centrala aktörer

Kommuner och regioner är viktiga aktörer i genomförandet av Agenda 2030. Valfärdsuppdraget är i linje med intentionerna i de globala målen. Kommuner och regioner påverkar omställningen till ett mer hållbart samhälle i sina roller som demokratiaktörer, samhällsbyggare, välfärdsproducenter och arbetsgivare. Med detta följer ett stort ansvar för att arbeta för en hållbar utveckling.

Statistiska Centralbyrån (SCB) presenterade 2019 en nationell lägesbild för Agenda 2030 där Sveriges utmaningar sammanfattades i tre punkter:⁷

1. Ojämlikheten på det ekonomiska området samt gällande hälsa, boende och våldsutsatthet. Ojämlikheter mellan grupper ökade inom vissa områden.
2. Svårighet att nå de nationella miljömålen. Ett av de nationella miljömålen är *Begränsad klimatpåverkan* som tar upp utsläpp av växthusgaser.
3. Våld och kränkningar minskade inte. Fler unga utsattes för mobbning.

Kommuner och regioner ska vara i framkant i arbetet med att möta dessa och andra utmaningar. Det förutsätter verktyg och rådighet att agera. Samtidigt kan ingen aktör ensam lösa utmaningarna. Kommuner, regioner, civilsamhället, myndigheter, näringsliv och forskning har ett gemensamt ansvar tillsammans med den enskilde medborgaren. Samverkan i genomförandet gäller likväl globalt och nationellt som regionalt och lokalt. Globala initiativ och nationella policys måste kombineras med konkret samverkan i lokalsamhället.

Covid-19-pandemin synliggör våra utmaningar⁸

Pandemin har visat oss att en ojämlik fördelning av god hälsa i befolkningen riskerar att försvaga vårt samhälle. Att dödligheten i Sverige kopplat till covid-

⁷ [Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige. Statistisk lägesbild 2019.](https://scb.se/contentassets/632aa89c7076419d8ec71340d738d761/mi1303_2019a01_br_x41br1902.pdf)

https://scb.se/contentassets/632aa89c7076419d8ec71340d738d761/mi1303_2019a01_br_x41br1902.pdf SCB har sedan dess publicerat lägesbilder både 2020 och 2021.

⁸ Detta avsnitt är till stora delar ett referat ur skriften [För ett motståndskraftigt samhälle – Lärdomar under Covid -19 synliggör vikten av en god och jämlik hälsa, SKR 2021](https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/for-ett-motstandskraftigt-samhalle-)

[https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/for-ett-motstandskraftigt-samhalle-.](https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/for-ett-motstandskraftigt-samhalle-)html

19 varit över tio gånger högre i vissa områden och grupper av människor jämfört med befolkningen i övrigt visar hur pandemin drabbar olika. De bakomliggande orsakerna till detta är samma orsaker som ligger bakom ojämlik hälsa, som 2019 lyftes som en av Sveriges utmaningar. De restriktioner vi nödgats införa för att minska smittspridning har också lett till mycket skilda konsekvenser för människor med olika förutsättningar.

I servicebranschen arbetar många med kort utbildning eller utrikesfödda. Branschen har drabbats hårt men har också till stora delar varit igång under pandemin vilket gör att arbetstagarna blivit utsatta för stor smittorisk. Restriktionerna har begränsat möjligheterna att umgås, framförallt mellan olika ålders- och sociala grupper. De som redan är ensamma blir ännu mer ensamma.

Prioriteringar som hälso- och sjukvården har behövt göra till följd av pandemin kan leda till att den redan ojämlika hälsan i olika grupper kan komma att öka framöver, något som är särskilt viktigt att följa.

Hårt tryck och nya lösningar i välfärdens verksamheter

Kommuner och regioner var tidigt medvetna om de negativa konsekvenser som restriktioner för att minska smitta kan ha för folkhälsan. Åtgärder måste avvägas mot de mer långsiktiga effekterna. Forskare i Sverige och internationellt har påpekat att alltför hårda åtgärder kan på sikt få större hälsokonsekvenser än sjukdomen i sig. Det har varit en drivkraft för kommuner och regioner att ställa om på ett hållbart sätt för att dämpa de negativa konsekvenserna på hälsan och samhällsekonomin. Kommunala och regionala verksamheter har utvecklat fler digitala arbetssätt, vilket har satt ljuset på behovet av fortsatt stöd, men också visat oss digitaliseringens möjligheter.

Förskolorna har varit öppna under pandemin. Förskolan bidrar till barns hälsa och välbefinnande, till att lära och utvecklas. Förskolor har organiserat om för att minimera smittspridning och skapa en god arbetsmiljö, flyttat utomhus och skärpt hygien- och städrutiner. Oroande under våren var hög frånvaro bland barn i socioekonomiskt utsatta områden. Frånvaro kan innebära att grupper av barn halkar efter. Bland personalen har ibland också sjukfrånvaron varit hög och det har varit brist på vikarier.

De allra flesta flickor och pojkar i grundskolan har haft ordinarie skolgång. Det har varit viktigt att hålla skolan öppen då skolan har stor betydelse såväl för

eleverna som för samhället i stort. Det har förekommit inslag av fjärr- och distansundervisning och de nationella proven ställdes in under våren 2020. Elevhälsan har klarat av att genomföra hälsosamtal och vaccinationer. I gymnasieskolan har elever fått undervisning på distans under olika faser av pandemin. Den snabba övergången gick överlag bra. Det går i nuläget inte att se att pandemin har påverkat studieresultaten negativt. Vissa elevgrupper är dock mer sårbara vid distansundervisning. Fördjupad uppföljning kommer att behövas framöver. Skolans struktur är viktig för många flickor och pojkar och när den förändras finns det risk att vissa grupper påverkas mer. Det kan handla om flickor och pojkar som lever i familjer med sämre ekonomiska och sociala förutsättningar eller som har föräldrar som av olika skäl inte kan stödja dem i deras skolarbete, till exempel föräldrar som arbetar mycket eller har begränsade kunskaper i svenska. För ungdomar som lever i en hemmiljö med missbruk eller hedersrelaterat våld och förtryck är skolan en fristad som försvinner då skolor stängs och undervisning sker via distans.

Inom vård, skola och omsorg har verksamheten gått på högvarv under pandemin. Inom dessa verksamheter arbetar en stor andel kvinnor, som drabbats av psykisk press på arbetet, både genom rädsla för att bli smittad och genom ett högt arbetstempo, med sämre möjligheter till återhämtning.

Inom äldreomsorgen har en smittspridning skett som lett till att många äldre och sköra personer smittats och avlidit. SKR och kommunerna har arbetat med stöd och rådgivning för att sprida erfarenheter och kunskap. Detta har skett bland annat i nätverk med socialchefer och medicinskt ansvariga sjuksköterskor och i dialog med myndigheter som Inspektionen för vård och omsorg, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. SKR har även haft en dialog med branschorganisationer samt med brukarorganisationer.

Äldreomsorgen har ställt om till mer digitala arbetsätt, bland annat med läkarmedverkan digitalt. Generellt bedöms intresset för digitala lösningar och verktyg ha ökat bland äldre. Samtidigt har verksamhet ställts in och kontakter med anhöriga begränsats. Även daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning har ställts in eller fått färre besökare av rädsla för smitta. Det har haft en negativ påverkan då många personer med funktionsnedsättning redan tidigare hade begränsade sociala kontakter och sämre hälsa.

Inom individ- och familjeomsorgen har socialsekreterare kunnat ha möten med ungdomar digitalt. Restriktionerna gör det dock svårare att upptäcka behov och ge stöd till utsatta familjer och barn.

De nya digitala arbetssätten som etablerats under pandemin har också gjort att SKR som medlemsorganisation kunnat möta medlemmarna på nya sätt, och på ett enkelt sätt ha en tät dialog genom exempelvis regelbundna sändningar och digitala möten med kommun- och regionledningar samt professionella nätverk.

Samhällets motståndskraft behöver stärkas

Att ingen ska lämnas utanför är grundläggande i Agenda 2030. En kris riskerar att spä på ojämlikheter i förutsättningar och livsvillkor som redan finns i ett samhälle. Utifrån erfarenheter från kommuner och regioner under pandemin har SKR identifierat sex områden med stor betydelse för människors och samhällets motståndskraft mot nya pandemier och kriser. Det är *delaktighet och tillit, utbildning, arbete och arbetslöshet, isolering och ensamhet, fysisk aktivitet samt hälsovård*.⁹ Alla områden återfinns i de globala målen för hållbar utveckling och har dessutom stor betydelse för hälsan i befolkningen, det globala målet 3.

Deltagande och tillit är grundläggande under en kris

År 2021 firas att det är 100 år sedan allmän och lika rösträtt infördes för såväl kvinnor som män i Sverige. Hundra år senare förutsätter den moderna demokratin insyn, delaktighet och engagemang. Kriser ställer särskilda krav på den lokala och regionala demokratin. En levande demokratisk dialog är vital samtidigt som kontroll och uppföljning ska fungera.

Undersökningar visar att medborgarna generellt har lägre förtroende för kommunstyrelser än för riksdag och regering och är mer nöjda med demokratin i riket än i kommunerna, vilket är en utmaning. Tilliten till kommuner och regioner som demokratiska organisationer behöver stärkas.

Nya undersökningar tyder samtidigt på att tilliten i samhället i stort kan ha förändrats i positiv riktning under pandemin.¹⁰ Enligt SOM-institutets mätning i

⁹ För ett motståndskraftigt samhälle – Lärdomar under Covid -19 synliggör vikten av en god och jämlik hälsa, SKR 2021

¹⁰ [SOM-institutet. SOM-undersökningen om coronaviruset; 2020](https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/som-undersokningen-om-coronaviruset#F%C3%B6rtroende-f%C3%B6r-sjukv%C3%A5rd-regering-och-andra-samh%C3%A4llsinstitutioner); <https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/som-undersokningen-om-coronaviruset#F%C3%B6rtroende-f%C3%B6r-sjukv%C3%A5rd-regering-och-andra-samh%C3%A4llsinstitutioner>

oktober 2020 hade förtroendet ökat för medier och samhällsinstitutioner i stort, till exempel för kommunstyrelse, skola och sjukvård. Det finns också undersökningar som visar att förtroendet för sjukvården ökat markant under pandemin.¹¹ Tillit till beslutsfattare, myndigheter, till medier och information är dock föränderlig. Hanteringen av pandemin kan på kort tid förändra tilliten.

En grundläggande förutsättning för delaktighet och inflytande är att människor har tillgång till korrekt och säker information. En utmaning under pandemin har varit att nå ut med information om covid-19, om restriktioner och rekommendationer till medborgare med mindre kunskaper i svenska språket eller till de som följer andra nyhetskanaler än de kanaler som Sveriges myndigheter använder sig av i sitt kommunikationsarbete.

Kommuner och regioner har under pandemin på olika sätt upprätthållit möjligheter för de politiskt förtroendevalda att utföra sina förtroendeuppdrag – trots de restriktioner som har funnits. Många har haft överenskommelser om exempelvis kvittning och minskning av antalet ledamöter som närvarar på sammanträden. Under året har det blivit allt vanligare med distansmöten, vilket ställt frågan på sin spets om vad som är juridiskt tillåtet när det gäller digitala sammanträden. En del vittnar om att digitala möten upplevs som en fördel eftersom de är mer jämlika. I det digitala mötet försvinner placeringshierarkin, ersättarna sitter inte vid bordet längst bort utan alla syns på samma sätt på skärmen. Ordförande lyssnar på ett annat sätt och närvaron har ökat.

Den lokala demokratin kan också ha påverkats negativt när många beslut har behövt fattas snabbt, av experter och tjänstemän i verksamheten.

Samverkan med andra har stärkts

Flera kommuner och regioner vittnar om att engagemanget varit stort under pandemin, att både befintliga och nya gränsöverskridande samarbetsformer utnyttjats och utvecklats och att samarbetet fungerat väl med medborgare, föreningar och företag när det gäller att hantera och förebygga konsekvenserna av pandemin.¹² Redan i ett tidigt skede slöt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap en överenskommelse med SKR och civilsamhällets organisationer om hjälp till personer över 70 år och andra riskgrupper. Överenskommelsen

¹¹ Förtroendebarmetern 2021

¹² För ett motståndskraftigt samhälle – Lärdomar under Covid -19 synliggör vikten av en god och jämlik hälsa, SKR 2021

avslutades under hösten 2020, men de samarbeten som uppstått bör värnas och användas även när krisen är över.

Ökade krav på centralisering

I spåren av pandemin har flera debattörer förespråkat ökad centralisering och minskat självstyre på lokal eller regional nivå. Även om det ofta tar sin utgångspunkt i krav på likvärdighet finns det anledning att resonera om hur en sådan centralisering faktisk skulle gå till och vad det skulle få för effekter.

Den svenska modellen med flernivåstyre och en stark – grundlagsskyddad – kommunal och regional självstyre gör att frågor i medborgarnas vardag, som vård, skola och omsorg, avgörs nära de som berörs och av politiska församlingar som de själva har valt. Medborgarna har nära till besluten och möjlighet att påverka och utkräva ansvar.

Svenska kommuner och regioner ser olika ut. Invånarantal, yta, tätortsgrad, näringslivsstruktur, befolkningssammansättning, kultur och politiska preferenser skiljer sig åt mellan olika delar av landet och mellan olika orter. Självstyrelsen ser till att den egna kommunen eller regionen utformar verksamheterna med hänsyn tagen till de lokala och regionala förutsättningarna, behoven och önskemålen hos medborgarna.

Självstyrelsen gör att kommuner och regioner själva gör det möjligt att ta olika egna initiativ till förnyelse och förbättringar för att pröva till exempel nya och kreativa lösningar för resursfördelning, organisation och metoder. På så vis drivs utvecklingen och innovationer när några kommuner eller regioner kan gå före med nya metoder och nya lösningar.

Det lokala självstyret har tjänat Sverige väl. Utöver att det är en förutsättning för en lokalt fungerande demokrati så ser det till att lokala förutsättningar får styra och förhindrar maktkoncentration. Det ger också ökade möjligheter till ansvarsutkrävande, än vad som skulle vara möjligt med ett statligt huvudmannaskap.

Förutsättningar för genomförande av Agenda 2030 i kommuner och regioner

Den nationella kontexten

Regeringen tog 2018 fram en handlingsplan för Sveriges arbete med Agenda 2030. I den gavs bland annat uppföljningen av målen en viktig roll.¹³ SCB fick uppdraget att samordna den statistiska uppföljningen och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA)¹⁴ fick uppdraget ta fram indikatorer för kommuner och regioner i samråd med bland annat SCB. Det är positivt för Sverige och för svenska kommuner och regioner att det finns infrastruktur för att ta fram nationell, regional och lokal statistik som är tillförlitlig och jämförbar. Mer information om nyckeltalsurvalet presenteras längre fram.

Regeringen har även tillsatt en nationell samordnare med uppgift att stödja regeringen i arbetet med att genomföra agendan. Samordnaren ska samverka med kommuner, regioner och andra aktörer och verka för att det tas fram underlag för initiativ och åtgärder som stärker aktörernas arbete och som bidrar till att förbättra måluppfyllelsen.¹⁵

I juni 2020 föreslog regeringen ett gemensamt mål för Agenda 2030 och politiken för global utveckling och en samlad inriktning för att genomföra och följa upp Agenda 2030.¹⁶ Målet antogs av riksdagen i december 2020.

¹³ Handlingsplanen lyfter sex fokusområden: [Ett jämlikt och jämställt samhälle, Hållbara samhällen, En samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi, Ett starkt näringsliv med hållbart företagande, Hållbar och hälsosam livsmedelskedja, Stärkt kunskap och innovation.](https://www.regeringen.se/49e20a/contentassets/60a67ba0ec8a4f27b04cc4098fa6f9fa/handlingsplan-agenda-2030.pdf)
<https://www.regeringen.se/49e20a/contentassets/60a67ba0ec8a4f27b04cc4098fa6f9fa/handlingsplan-agenda-2030.pdf>

¹⁴ RKA är en förening som bildats i samarbete mellan staten och SKR. RKA ska främja jämförelser mellan kommuner och mellan regioner. Som ett led i detta driver och utvecklar RKA en databas, Kolada, som innehåller 5000 nyckeltal för kommuner och regioner och för de verksamheter de bedriver.

¹⁵ [Kommittédirektiv En nationell samordnare för Agenda 2030](https://www.regeringen.se/4aa033/contentassets/bb3407c1084d49928ba2e9f2ac9dad70/en-nationell-samordnare-for-agenda-2030-dir.-202017)
<https://www.regeringen.se/4aa033/contentassets/bb3407c1084d49928ba2e9f2ac9dad70/en-nationell-samordnare-for-agenda-2030-dir.-202017>

¹⁶ Sveriges genomförande av Agenda 2030 (Prop. 2019/20:188)

Sverige är indelat i 21 län som alla har en statlig länsstyrelse och en landshövding. Den geografiska ytan i länen sammanfaller med regionernas geografiska yta. Regeringen har betonat att Länsstyrelserna har en viktig roll i att verka för att genomföra Agenda 2030 regionalt och att bidra till att nationella mål får genomslag i länet. I regleringsbrev till länsstyrelserna för år 2021 har förtydligats att detta ska i samverkan med andra aktörer.¹⁷

Genomförande i kommuner och regioner

I Sveriges rapport till HLPF år 2017 framgick att det lokala hållbarhetsarbetet fått stort genomslag i Sverige redan i och med arbetet med Agenda 21. En del kommuner var i då uppstartsfasen med att koppla Agenda 2030 till den egna verksamheten, medan andra hade inkluderat agendan i sina ledningssystem och styrdokument. Agendan har sedan dess fått ett än större genomslag. Det pågår ett omfattande arbete och kompetensen kring hållbarhetsfrågor har höjts.¹⁸ Cirka 70 procent av kommunerna och regionerna uppgav år 2019 att de använde Agenda 2030 på något sätt.¹⁹ SKR:s bild är att det varje år sker en utveckling där fler och fler kommuner och regioner stärker sitt arbete med hållbar utveckling och det finns många goda exempel på metoder och arbetssätt, varav några delges i denna rapport.

Regional utveckling

Den 1 januari 2019 blev de sista landstingen regioner. I och med detta övertogs det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna. Det är regionernas uppgift att ta fram en strategi för länets utveckling och detta görs i samverkan med andra aktörer inom och utanför länet. Agenda 2030 och de globala målen utgör grund för de regionala utvecklingsstrategierna.

Detta innebär att regioner och statliga länsstyrelser delar ansvaret för att i samma geografiska yta samverka om länets utveckling i linje med de globala målen, vilket har skapat en otydlighet kring vem som har det egentliga ledarskapet. SKR anser att länsstyrelserna bör ansvara för samordning av

¹⁷ [Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende länsstyrelserna](https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=21550)

<https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=21550>

¹⁸ [Agenda 2030 I myndigheter, kommuner och regioner. Delrapport](http://www.statskon.toret.se/globalassets/publikationer/2019/201915.pdf) <http://www.statskon.toret.se/globalassets/publikationer/2019/201915.pdf> och [slutrapport](https://www.statskon.toret.se/globalassets/publikationer/2020/202015_agenda2030_slutrapport.pdf) https://www.statskon.toret.se/globalassets/publikationer/2020/202015_agenda2030_slutrapport.pdf

¹⁹ Agenda 2030 I myndigheter, kommuner och regioner. Delrapport 2019

statliga sektorsmyndigheters Agenda 2030-arbete, återrapportering till regeringen samt information till kommuner och regioner, medan regionerna ska leda dialogen med näringsliv och andra relevanta regionala aktörer kopplat till det regionala utvecklingsansvaret.²⁰

Stor spännvidd i arbetet med de globala målen

De globala målen ger idag avtryck på olika vis i kommuner och regioner. Många har matchat den egna verksamheten mot målen. Resultatet av detta kan komma till uttryck i styrdokument såsom budget och översiktsplan. Det är också allt mer vanligt att kommuner och regioner tar fram ytterligare styrdokument som hållbarhetspolicy, hållbarhetsprogram och liknande. Utvecklingen går snabbt och varje år är det fler kommuner och regioner som ökar sina ambitioner inom hållbarhetsområdet.

Några kommuner och regioner har tagit stora steg och bedriver omfattande arbete med att omsätta agendan till den lokala kontexten. De ställer om sina verksamheter och samverkar med andra. De arbetar också tydligt med att följa upp, redovisa och kommunicera effekten av arbetet. Det finns en rad goda exempel, bland annat de fyra kommuner som i år genomför VLR. Andra kommuner och regioner har inte kommit lika långt och har efterfrågat mer konkreta verktyg för att omsätta agendans mål till i praktik.

Statskontoret har under 2018-2020 haft uppdraget att analysera och följa upp hur Agenda 2030 påverkat myndigheters, kommuners och regioners hållbarhetsarbete. Statskontoret konstaterade att en majoritet av kommunerna och regionerna har använt Agenda 2030 på något sätt. Samtidigt menade Statskontoret att aktiviteterna haft liten reell effekt.²¹ En del kommuner och regioner såg Agenda 2030 som en intern fråga och fokuserade mest på miljöperspektivet. Andra hade däremot gjort genomgripande förändringar i arbetssätt och organisation. Variationen kunde enligt Statskontoret delvis förklaras av att kommuner och regioner i olika hög utsträckning valde att prioritera hållbarhetsfrågor. Statskontoret menade också att strukturella faktorer påverkade. Delvis olika förutsättningar i storstad, glesbygd, förorter och mindre samhällen skapade olika kapacitet för att genomföra Agenda 2030. Generellt

²⁰ SKRs remissvar - Agenda 2030-delegationens slutbetänkande - Världens utmaning, världens möjlighet - SOU 2019:13 dnr 19/00571

²¹ Agenda 2030 i myndigheter, kommuner och regioner. Delrapport 2019

hade större kommuner ett mer utvecklat arbete än mindre kommuner och kommuner i glesbygd. Statskontoret hänvisade till Kommunutredningen²², som konstaterat att förutsättningarna för kommuner att arbeta med ett långsiktigt hållbarhetsarbete varierar. Enligt utredningen har små kommuner svårt nog att klara den dagliga driften. Statskontoret konstaterade samtidigt att det fanns goda exempel på små kommuner som påbörjat ett arbete med Agenda 2030 utifrån sina förutsättningar. Flera av dem hade redan ett pågående hållbarhetsarbete när Agenda 2030 antogs.

Statskontoret föreslog i sin slutrapport att regeringen ska göra det tydligt att kommuner och regioner har störst möjlighet att bidra till de globala målen genom sin ordinarie verksamhet. Eftersom kommuner och regioner är självstyrande menade Statskontoret att regeringen bör arbeta främjande, i dialog med kommuner och regioner, och även fokusera på att säkerställa mer likvärdiga möjligheter för olika kommuner och regioner att arbeta med Agenda 2030.

Glokala Sverige utbildar kommuner och regioner

Glokala Sverige – Agenda 2030 i kommuner och regioner, är ett kommunikations- och utbildningsprojekt med syfte att öka kunskap om och engagemang för Agenda 2030 i kommuner och regioner. Det genomförs i samverkan mellan SKR, Svenska FN-förbundet och sedan år 2021 Internationellt Centrum för Lokal Demokrati (ICLD) och finansieras av Sida.

Projektet startade 2018 med sex deltagande kommuner och en region. Under 2019 deltog 81 kommuner och 15 regioner och 2020 bestod projektet av 130 kommuner och 16 regioner. Från år 2021 deltar 18 regioner och 163 kommuner. Över hälften av Sveriges kommuner och regioner är alltså nu en del av Glokala Sverige. Projektet har på sin webbplats en sammanställning över samtliga deltagare vilket underlättar erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring.²³

Målgrupper för Glokala Sverige är politiker och tjänstepersoner i kommuner och regioner. Projektdeltagarna får utbildningsinsatser och stöd i form av webbutbildning, nyhetsbrev, filmer, utställningar, föreläsare och webinarier.

²² [Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget SOU 2020:8](https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/02/sou-20208/)

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/02/sou-20208/>

²³ Här finns en [fullständig förteckning över Glokala Sveriges deltagare](https://fn.se/glokalsverige/deltagare/):

<https://fn.se/glokalsverige/deltagare/>

Varje år genomförs även konferensen *Mötesplats Agenda 2030* för att bidra till gemensamt lärande och ökat engagemang. Nätverkande och erfarenhetsdelning är en viktig del av projektet.

Oavsett om utbildningen genomförts fysiskt eller digitalt har upplägget genomgående varit interaktivt. År 2019 arrangerades fysiska regionala träffar med regionen och erbjöd tillfälle för dem att tillsammans med kommunerna i länet dela erfarenheter från Agenda 2030-arbetet. Även kommuner som ännu inte var med i Glokala Sverige bjöds in och ibland deltog även andra aktörer som länsstyrelser eller lokalt näringsliv. År 2020 ställdes de regionala träffarna in på grund av pandemin.

Från år 2021 har kommuner och regioner som är medlemmar i Glokala Sverige bättre förutsättningar att ingå internationella partnerskap med kommuner i utvecklingsländer för att samarbeta om hur Agenda 2030 kan uppnås lokalt för det globalas bästa.

Statskontoret konstaterade i sina rapporter att Glokala Sverige varit en viktig aktör i arbetet med Agenda 2030 i kommuner och regioner. Myndigheten bedömde att regeringen bör säkerställa att Glokala Sverige kan anpassa sitt arbete efter utvecklingen i kommuner och regioner och på sikt justera fokus från kunskaphöjande till mer metodutvecklande insatser.²⁴

²⁴ [Agenda 2030 i myndigheter, kommuner och regioner Slutrapport](https://www.statskontoret.se/globalassets/publikationer/2020/202015_agenda2030_slutrapport.pdf) https://www.statskontoret.se/globalassets/publikationer/2020/202015_agenda2030_slutrapport.pdf

Att styra och leda med Agenda 2030

Från medvetenhet till aktiv styrning

SKR har tagit fram ett stödmaterial och en utbildning för hur kommun- och regionledningar kan *Styra och leda med Agenda 2030*. Det är viktigt att inte hantera Agenda 2030 som ett sidospår, utan som en integrerad del i ordinarie styr- och ledningssystem. Det innebär dock inte att inget nytt behöver göras, tvärtom kräver omställning troligen förändring i många delar. För att veta vad som är mest angeläget behöver arbetet börja med en nulägesanalys som beskriver kommunens eller regionens egna förutsättningar, risker, svagheter och styrkor. Analysen bör utgå från grunduppdraget: kommuner och regioner som välfärdsaktörer, samhällsbyggare, demokratiaktörer och arbetsgivare. Det är viktigt att analysen bottnar i reella nyckeltal och data, som kan kombineras med dialoger med brukare, medborgare och andra aktörer i lokalsamhället. I korthet kan en process för att styra och leda med Agenda 2030 beskrivas i följande steg:

1. Nulägesanalys
 - a. Ta reda på var kommunen/regionen befinner sig i förhållande till målen i Agenda 2030. Vilka områden utgör de största utmaningarna?
 - b. Det finns kanske inte nyckeltal som beskriver allt. Involvera fler i analysen – medborgare, medarbetare, politiker och andra aktörer för att skapa ett brett kunskapsunderlag.
2. Sätt egna mål
 - a. Utgå från resultatet i nulägesanalysen.
 - b. Integrera målen i kommunens/regionens ordinarie styrprocesser.
3. Genomföra/åtgärda
 - a. Bestäm vilka delar kommunen/regionen har egen rådighet över och vilka delar som ska genomföras i samverkan med andra aktörer.
 - b. Skapa forum för dialog, involvering och medskapande kring Agenda 2030, både internt och externt.
4. Följ upp och redovisa
 - a. Följ upp och redovisa utfall och effekter i den ordinarie styrprocessen.

- b. Inom områden där vi ser förflyttningar – vilka är de bakomliggande framgångsfaktorerna? Sprid de goda erfarenheterna.

Agenda 2030 ska integreras i styrningen

Sedan några år finns krav på att större företag ska upprätta en hållbarhetsrapport, som ska skapa transparens och ett tryck på företag att bedriva en hållbar verksamhet. I Sverige finns dock inga krav på att kommuner, regioner eller andra myndigheter ska ta fram hållbarhetsrapporter/redovisningar. Tvärtom förordar regeringen att hållbarhetsfrågorna integreras i den ordinarie styr- och budgetprocessen.²⁵

På uppdrag av SKR har PwC under 2021 genomfört en studie av hur kommuner integrerat hållbarhet och/eller Agenda 2030 i sin ordinarie styrning. Studien, *Kommunal hållbarhetsstyrning – för kommuninvånarnas bästa!*²⁶, omfattar en analys av mål – och budgetdokument samt årsredovisning i 60 kommuner som valts ut för att skapa ett representativt urval. Studien fokuserar på år 2019 eftersom det ännu inte fanns årsredovisningar för år 2020. Studien visar flera intressanta resultat, bland annat att:

- Cirka en tredjedel av kommunernas mål- och budgetdokument redovisade en analys av nuläge/väsentlighet eller definierade vad hållbarhet betyder för den specifika kommunen.²⁷
- Drygt två tredjedelar hade mål som går att koppla till hållbarhet i samtliga tre dimensioner; miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.
- Av de kommuner som hade mål hade 95 procent någon form av uppföljning av målen i årsredovisningen.²⁸ Kvaliteten på uppföljningen varierade.

Olika mognadsgrad i styrningen

I analysen har PwC placerat de 60 kommunerna i tre olika mognadsnivåer rörande styrningen:

- Låg – 37 procent av kommunerna i urvalet

²⁵ Sveriges genomförande av Agenda 2030 (Prop. 2019/20:188)

²⁶ [PwC:s studie](http://www.pwc.se/kommunal-hallbarhetsstyrning) <http://www.pwc.se/kommunal-hallbarhetsstyrning>

²⁷ Det fanns en väsentlighetsanalys eller riskanalys som utgick från den specifika kommunen

²⁸ Ytterligare kommuner i urvalet beskriver i 2019 års mål och budget att de i framtida styrning och uppföljning på ett tydligare sätt ska hänvisa till Agenda 2030.

I dessa kommuner saknas en nulägesanalys och kommunen har inte definierat vad hållbarhet betyder för den egna kommunen. Det finns övergripande formuleringar i mål- och budgetdokument kopplat till hållbarhet men konkreta mål och indikatorer saknas. Således blir det ingen omfattande uppföljning och det är svårt att utvärdera om utvecklingen gått i avsedd riktning.

- Mellan – 37 procent av kommunerna i urvalet

I dessa kommuner saknas en nulägesanalys, men det finns mål för hållbarhet och målen följs upp i årsredovisningen. Målen kan dock ytterligare konkretiseras så det går att följa upp och mäta effekter. Flera av kommunerna som hamnar på nivå “mellan” kan enligt PwC med relativt små medel förbättra transparensen i styrningen.

- Hög – 25 procent av kommunerna i urvalet

Kommuner som fått denna bedömning har inkluderat någon form nulägesanalys och fastställt konkreta mål riktade mot de utmaningar som identifierats. De har också brutit ned sina övergripande hållbarhetsmål utifrån de tre dimensionerna i mätbara indikatorer, som följs upp i årsredovisningen. Det framgår tydligt i årsredovisningen om utvecklingen gått i avsedd riktning.

Det finns koppling till kommuntyp – men det finns goda exempel

Undersökningen visar att storleken på kommunen har betydelse för hur långt kommunerna i urvalet har kommit med att målsätta och följa upp. Generellt har större städer och kommuner en högre mognadsgrad i styrningen. Detta går i linje med Statskontorets slutsatser att strukturella faktorer har en påverkan. Men PwC betonar att det i varje kommungrupp finns exempel på mindre kommuner som har kommit långt i styrningen av sitt hållbarhetsarbete. PwC drar slutsatsen att även om förutsättningarna kan se olika ut bör de goda exemplen tolkas som att det är möjligt för alla kommuner att skapa en ändamålsenlig styrning. Bland annat dessa kommuner utmärkte sig positivt:

- *Arvika kommun* redogör i mål- och budget för Agenda 2030 och utifrån alla tre hållbarhetsdimensioner beskriver de arbetet samt redogör för vilka strategier de har för att uppnå sina mål.
- *Bodens kommun* har i mål- och budget brutit ned begreppet hållbarhet samt beskrivit utmaningar och möjligheter. I årsredovisningen framgår indikatorer för att mäta måluppfyllelse samt en analys av denna.

- *Karlskrona kommun* har en omvärldsanalys i mål- och budget. För respektive hållbarhetsdimension finns mål samt en beskrivning över hur kommunen ska arbeta för att uppnå målen. I årsredovisningen finns ett separat avsnitt om hållbarhet där målen följs upp.
- *Mjölby kommun* har beskrivit hållbarhetsarbetet i mål- och budget. Det finns beskrivningar av strategiområden kopplade till hållbarhet och mål inom de olika dimensionerna med indikatorer med resultat som jämförs med en jämförelsegrupp.
- *Östersunds kommun* har mål- och budget där de tre hållbarhetsdimensionerna beskrivs utifrån kommunens perspektiv. För respektive hållbarhetsdimension finns nedbrutna mål, många med indikatorer. Detta gör det tydligt för läsaren vad kommunen prioriterar inom området, hur det mäts och följs upp.

Lokala och regionala nyckeltal för Agenda 2030

Ett grundläggande steg i att kunna arbeta med de globala målen på lokal och regional nivå är att ha lokala och regionala nyckeltal som kopplar till agendans övergripande mål. I regeringens handlingsplan för Agenda 2030 för 2018–2020 ingick att ta fram nyckeltal för Agenda 2030 som kan vara till stöd för arbetet i kommuner och regioner. RKA fick uppdraget att leda arbetet i samråd med SCB, Agenda 2030-delegationen och ett antal kommuner och regioner. Nyckeltalen presenterades i mars 2019.

Arbetsprocess

I processen med att ta fram ett lämpligt nyckeltalsurval hämtades inspiration från deltagande kommuner och regioner, SCB, Naturvårdsverkets arbete samt Sveriges miljömål men också från Tysklands val av indikatorer för den lokala och regionala nivån inom Agenda 2030.

Förankringen av nyckeltalsurvalet hos kommuner och regioner var en viktig del av uppdraget. RKA hade stöd av en arbetsgrupp bestående av 28 kommuner och regioner.²⁹ En referensgrupp bestående av representanter från olika organisationer och myndigheter fanns också med som stöd i arbetet.³⁰

Om nyckeltalen

Nyckeltalsurvalet för kommuner och för regioner omfattar 50 nyckeltal som grupperas under de olika målen. Nyckeltalen bygger på befintlig offentlig statistik. Hänsyn har tagits till SCB:s val av nationella indikatorer, i vissa fall med anpassning efter den lokala kontexten.

²⁹ Deltagande kommuner och regioner: Ale, Borås, Botkyrka, Finspång, Gislaved, Gotland, Haninge, Heby, Helsingborg, Huddinge, Kristianstad, Luleå, Malmö, Mark, Nyköping, Piteå, Rättvik, Trelleborg, Umeå, Upplands Väsby, Uppsala, Växjö och Åtvidaberg, Region Stockholm, Region Sörmland, Region Uppsala, Region Västernorrland, Västra Götalandsregionen

³⁰ Deltagare i referensgruppen: Finansdepartementet, SKL, Agenda 2030-delegationen, SCB, Naturvårdsverket, Länsstyrelsen Stockholm, Länsstyrelsen Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet RUS, Svenska FN-förbundet

Nyckeltalsurvalet skiljer sig åt beroende på om man vill titta på en kommun eller en region. Dels beror detta på skillnader i uppdragen och vad som är intressant att följa för de olika nivåerna, dels saknar vissa nyckeltal värden för både kommun och region.

Utgångspunkten är att nyckeltalen redovisas könsuppdelade där det är möjligt, till exempel finns skolresultat uppdelade på flickor och pojkar.

Eftersom nyckeltalen är avsedda att stimulera arbetet med Agenda 2030 i kommuner och regioner har en avgränsning gjorts till nyckeltal som avser förhållanden som utgör reella utmaningar lokalt och regionalt. Avgränsningen till problem som är aktuella i Sverige och berör den lokala politiska nivån innebär att ett antal delmål i Agenda 2030 inte belyses i urvalet.

Nyckeltalsurvalet omfattar såväl nyckeltal både om det som kommuner och regioner direkt kan påverka, dvs har egen rådighet över, som nyckeltal som det krävs samverkan med andra (myndigheter, näringsliv, medborgare, universitet etc) för att påverka.

Många av nyckeltalen skulle kunna redovisas under flera mål. Valet föll dock på att endast redovisa varje nyckeltal under endast ett mål. Syftet är att begränsa antalet nyckeltal och därmed underlätta för användaren att få överblick.

Inom Agenda 2030 betonas även att ingen ska lämnas utanför. Där det funnits alternativ omfattar urvalet nyckeltal som visar kommunens eller regionens befolkning. Genom att i nyckeltalen spegla hela befolkningen fångas helheten. I några fall ingår nyckeltal som gäller en särskild grupp som riskerar att lämnas utanför eller är extra utsatt (exempelvis en viss åldersgrupp).

Öppna jämförelser Agenda 2030

Öppna jämförelser som metod startade år 2006 på initiativ av SKR.³¹ Den ursprungliga tanken är att när kommuner och regioner transparent redovisar kvalitetsnyckeltal, så driver det fram kvalitetsutveckling. Vid starten fanns inte så många kvalitetsnyckeltal och de flesta var inte öppet redovisade. Sedan dess

³¹ Det finns idag Öppna jämförelser inom företagsklimat, hälsa och sjukvård, samhällsplanering och säkerhet, förskola, grundskola och gymnasieskola, socialtjänst och folkhälsa samt Agenda 2030.

har RKA skapats och databasens Kolada innehåller cirka 5000 nyckeltal. Dessa går att jämföra för analys, benchmarking och utveckling.

Syftet med *Öppna jämförelser Agenda 2030* i kommuner och regioner är att främja jämförelser och analyser av nuläget i omställningen till en hållbar framtid samt att öka lärandet och inspirera kommuner och regioner att ännu mer kraftfullt än idag arbeta med Agenda 2030. Målgruppen är ledande politiker och tjänstepersoner i kommuner och regioner.

Rapporten, som släpptes september 2020, bygger på ett urval av de 50 indikatorer som RKA tagit fram.³² En uppföljande rapport släpps tidigast 2022.

³² [Öppna jämförelser för Agenda 2030](https://rapporter.skr.se/oppna-jamforelser---agenda-2030.html) https://rapporter.skr.se/oppna-jamforelser---agenda-2030.html

Att bygga processer för hållbar utveckling

Genomförande i samverkan med andra³³

I rollen som samhällsbyggare är kommuner och regioners samarbete med lokalsamhället i form av förenings-, kultur- och näringsliv en viktig uppgift. Likaså att upprätthålla samverkan på regional och nationell nivå. Mål 17 om genomförandet av Agenda 2030 kräver detta. En kommun eller region kan fungera som katalysator för att olika verksamheter i det geografiska området tillsammans skapar attraktivitet, tillväxt och hållbar utveckling. Statskontoret kunde i sin analys av genomförandet av Agenda 2030 konstatera att samverkan ökat, såväl mellan kommuner, regioner och myndigheter som mellan dessa och exempelvis företag och föreningar.³⁴

Samverkan skapar möjligheter för att ta sig an komplexa samhällsutmaningar. Det kan vara stor arbetslöshet, hög brottslighet, klimateffekter med mera. Värnande om egen verksamhet, hierarkier, bristande förståelse för andra och oförmåga att se en gemensam nytta är exempel på barriärer som måste brytas. Det gäller såväl inom den egna organisationen som gentemot externa aktörer. Förtroendevalda i kommuner och regioner har ett stort ansvar i att försöka bryta dessa barriärer och samla alla krafter för att lösa utmaningarna. Nätverksstyrningen förutsätter ömsesidigt beroende, frivillighet och att alla aktörer har rådighet över formerna för samarbetet. När samverkan involverar även medborgaren stärker det den lokala demokratin.³⁵

³³ Detta avsnitt är till stora delar ett referat av texten i skriften Att hantera komplexa samhällsutmaningar. [Organisera styra och leda i samverkan, SKR 2020](https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/atthanterakomplexasamhallsutmaningar.33968.html)
<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/atthanterakomplexasamhallsutmaningar.33968.html>

³⁴ Statskontoret 2020

³⁵ Managing Complex Networks: Strategies for the Public Sector Kickert, Klijn & Koppenjan m.fl. 1997, s. 171 samt bland annat Den utvärderingstäta politiken: styrning och utvärdering i svensk storstadspolitik, Hertting & Vedung, 2009

En utgångspunkt är att alla har något att vinna på att samverka. Exempelvis kan ett brett arbete för att minska brottslighet i ett område gynna såväl skola och socialtjänst som lokala näringsidkare och bostadsbolag.

Samverkan måste organiseras

Det kan finnas hinder som måste överbryggas då samverkan sker mellan olika huvudmän som lyder under olika lagstiftning, har olika ansvar och olika mål med sin verksamhet samt agerar utifrån olika logiker, kulturer och drivkrafter. Därför är det viktigt att formalisera samverkansarbetet med hjälp av överenskommelser eller liknande för att klargöra roller och ansvar.

För att nå framgång bör både gemensamma övergripande mål och mål för de medverkande aktörerna tas fram. Dessa mål bör vara uppföljningsbara genom att vara kopplade till förväntade resultat. Det är även viktigt att det skapas fasta arenor för dialog, uppföljning och analys. Arenor där alla samverkansparter kan få insyn och känna delaktighet.

Framgångsrik samverkan mellan olika aktörer bygger på att det finns en hög grad av tillit. De som samverkar måste ta ett stort egenansvar när det gäller att bidra till den gemensamma nyttan. Tid och resurser måste avsättas för dialog, kunskaps- och erfarenhetsutbyten som bidrar till ett gemensamt lärande. Det handlar i förlängningen om att stärka den lokala och regionala demokratin och öka medborgarnas tillit till sina förtroendevalda och det demokratiska systemet.

Människorättsbaserat arbetssätt

Agenda 2030 har sin grund i demokrati och mänskliga rättigheter. Samtliga mål ska präglas av jämlikhet. Mål 16 lägger en grund för ett människorättsbaserat arbetssätt med krav på transparenta verksamheter med ansvarsutkrävande på alla nivåer. Kommuner och regioner måste bekämpa all form av korruption och säkerställa allmän tillgång till information och skydd av grundläggande friheter. Mål 16 ställer även krav på i ett deltagarbaserat beslutsfattande där ingen grupp utesluts. Att människor har möjlighet att vara delaktiga i processer som berör dem är en förutsättning för rättighetsbaserat arbetssätt.

Ett rättighetsbaserat arbete stärker tilliten och kvaliteten i genomförande eftersom alla aktörer då aktivt värnar icke-diskriminering och jämlikhet.

Ett gott exempel är *Huddinge kommun* som arbetar med *Jämlig ledning och styrning*. Bland annat ska alla kommunens verksamheter mäta och analysera statistik och resultat utifrån köns-, barn- och områdesperspektiv. Omotiverade skillnader ska redovisas och åtgärdas. Huddinge har som stöd för detta tagit fram en handbok för jämlikhetsanalys.³⁶

Piteå kommun är ett annat gott exempel på en kommun som arbetat systematiskt med rättighetsbaserat arbetssätt för att förbättra sina verksamheter. Hösten 2020 utropade Piteå sig till MR-kommun. Åtagandet innebär ett aktivt arbete för att utveckla samhället till en plats där alla människors mänskliga rättigheter respekteras och främjas i lika stor utsträckning. Rättighetsbaserat arbete är en nyckel i det åtagandet: det handlar om att sträva efter jämlikhet och motverka diskriminering i varje given situation; att processer är transparenta med tydlig ansvarsfördelning; och att människor involveras och tillåts vara delaktiga i det som berör dem.³⁷

Goda exempel på samverkan

Uppsala klimatprotokoll

Uppsala klimatprotokoll är ett formaliserat nätverk av företag, offentliga verksamheter, universitet och föreningar som samverkar och inspirerar varandra och andra för att nå Uppsalas klimatmål och bidra till en hållbar värld. 42 lokala aktörer är medlemmar i klimatprotokollet och samarbetar för klimatdriven affärs- och verksamhetsutveckling. Arbetssättet har inspirerats av FN:s klimatkonvention och bidrar till kommunens miljö- och klimatmål och ett hållbart Uppsala.³⁸

Samhällskontraktet

Samhällskontraktet är en samverkansarena där Västerås stad, Eskilstuna kommun, Region Västmanland och Region Sörmland samverkar med Mälardalens högskola med utgångspunkt i Agenda 2030.³⁹ Syftet är att lösa

³⁶ [Huddinge kommuns handbok för jämlikhetsanalys](https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/organisation-och-styrning/sa-arbetar-vi-med/hallbar-utveckling/jamlikhetsanalys-print.pdf)

<https://www.huddinge.se/globalassets/huddinge.se/organisation-och-styrning/sa-arbetar-vi-med/hallbar-utveckling/jamlikhetsanalys-print.pdf>

³⁷ [Piteå, MR-kommun 2021](https://www.pitea.se/Invanare/Kommun-politik/hallbar-samhallsutveckling/ett-pitea-for-alla/pitea-mr-kommun-2021/): <https://www.pitea.se/Invanare/Kommun-politik/hallbar-samhallsutveckling/ett-pitea-for-alla/pitea-mr-kommun-2021/>

³⁸ <https://klimatprotokollet.uppsala.se/>

³⁹ <https://www.samhällskontraktet.se/>

komplexa samhällsutmaningar, skapa lärande, främja hälsa, sprida kunskap och insikter genom målmedveten och innovativ samproduktion mellan Samhällskontraktets parter, invånare, civilsamhälle och näringsliv.

Samhällskontraktet fokuserar just nu på två områden: Skolresultat och Nära vård inklusive välfärdsteknik. Dessa fokusområden hanteras som komplexa samhällsutmaningar utifrån ett systemperspektiv där invånaren står i centrum och alla som berörs av utmaningen bjuds in att utforska och hitta lösningar.

Hållbara Växjö och Vision 2050

Växjö kommun har länge arbetat aktivt för hållbar utveckling. År 2019 antog kommunfullmäktige programmet ”Hållbara Växjö 2030” som bygger på Agenda 2030 och är en gemensam färdriktning för ett mer hållbart Växjö till 2030.⁴⁰ Programmet togs fram i dialog med medarbetare, invånare och andra samhällsaktörer och pekar ut målbilder, utmaningar och förslag på åtgärder.

Inom kommunens arbete finns projekt Vision 2050. Det syftar till att ta reda på vad kommunens intressenter (invånare, organisationer, företag, med fler) tycker utmärker Växjö kommun, vad som kännetecknar ett gott samhälle år 2050 och vägen fram till detta. Vision 2050 samverkar med hållbarhetsprogrammet och med kommunens styrande huvudprocesser.

⁴⁰ Hållbara Växjö <https://vaxjo.se/sidor/hallbar-utveckling/kommunens-hallbarhetsarbete.html>

Vägen framåt

Ur krisen, med människan i centrum

Covid-19-pandemin har belyst och förstärkt flera samhällsutmaningar. Exempelvis har ojämlikheten mellan olika grupper förtydligats då pandemins konsekvenser varit mer allvarliga för redan utsatta. Det finns även andra angelägna utmaningar. För att minska den globala uppvärmningen behövs en radikal omställning under den närmaste tioårsperioden.

Agenda 2030 är en global agenda som tydliggör alla länders ansvar för att skapa ett hållbart samhälle. I varje land finns regionala och/eller lokala myndigheter som svarar för verksamheten där en stor del av målen omsätts till praktik. Sverige som land har en decentraliserad samhällsorganisation. Kommuner och regioner som demokratiaktörer, samhällsbyggare, välfärdsproducenter och arbetsgivare spelar viktiga roller i återhämtningen efter pandemin och i den omställning som behövs mot ett mer hållbart samhälle. Det är till stor del på den regionala och lokala nivån som målen förverkligas, bland annat i mötet med medborgaren. Här är den enskilda människan i fokus och behöver vara delaktig i lösningarna. Ingen ska lämnas utanför.

Det lokala självstyret skapar möjligheter

Det lokala självstyret har tjänat Sverige väl. Det skapar en möjlighet att anpassa arbetet utifrån den lokala kontexten, egna behov, styrkor och svagheter. Detta är också en utmaning, och alla kommuner och regioner har inte kommit lika långt i arbetet. Studier som redovisas i denna rapport visar att strukturella faktorer har ett samband med hur systematiskt kommuner arbetar med en omställning mot hållbar utveckling. Spännvidden är stor. Utvecklingen går samtidigt snabbt framåt. Det är positivt att en del kommuner och regioner kan gå före och visa vägen för andra, såväl i Sverige som internationellt. Samtidigt måste det finnas stöd så att alla kommuner och regioner kan utvecklas på området. Här bidrar SKR genom att sprida framgångsrika metoder, modeller och forskningsresultat.

Staten behöver skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och för regioner – när det gäller exempelvis ekonomi, personalförsörjning och digitalisering. Styrmedel ska skapa en balans mellan nationell likvärdighet och kommunal självstyrelse. Det kan ske genom:

- Nationella mål och övergripande riktlinjer, som tydliggör uppdrag men samtidigt ger utrymme för variationer.
- Grundläggande principer om vad som ska känneteckna genomförandet.
- Generella statsbidrag för att ge utrymme för egen prioritering och anpassning till lokala förutsättningar och behov.
- Interaktiv kunskapsstyrning där forskning och praktiska erfarenheter från de kommunala verksamheterna befruktas varandra.

Integrerade styrprocesser är nästa steg

De globala målen och Sveriges specifika utmaningar ställer krav på ett aktivt arbete på alla nivåer. För att komma framåt måste hållbar utveckling och de globala målen i Agenda 2030 på ett tydligt vis integreras i den ordinarie styrningen hos kommuner och regioner. Detta ställer krav på att organisationen gör en nulägesanalys, sätter egna mål och följer upp effekten av arbetet. Att styra den interna organisationen innebär att skapa utrymme för omställning och innovation. För att finna lösningar och arbetssätt som är hållbara över tid behövs möjlighet att förändra och utveckla. Här krävs att den högsta ledningen satsar på nya lösningar som på längre sikt ger önskade effekter som minimerat resursslöseri, optimerad produktion, balans mellan kvalitet och kostnad, förändrade arbetssätt och metoder samt avveckling av funktioner som inte längre behövs.

Precis som den nationella nivån ska skapa förutsättningar för regional och lokal nivå så måste ledarskapet i kommuner och regioner aktivt skapa förutsättningar för verksamheten att ställa om för hållbar utveckling.

Samverkan lokalt, regionalt, nationellt och globalt

Arbetet med att ställa om ställer också krav på kommuner och regioner att samspela med omvärlden och samverka med andra för att nå en gemensam önskad riktning. Det finns många goda exempel på sådan samverkan. Kommuner och regioner har sedan länge arbetat med nätverk för att skapa lösningar på komplexa problem. Nätverksstyrningen förutsätter ömsesidigt beroende, frivillighet och att alla aktörer har rådighet över formerna för samarbetet. Med gemensamma resurser och kompetenser kan såväl problemformulering som lösningar förbättras. När samverkan involverar även medborgaren stärker det den lokala demokratin. Medborgarna som känner delaktighet tar större ansvar för samhällets utveckling. Samverkan ska vara en

del av det ordinarie arbetet i en kommun och region. Det skapar resiliens i samhället och bygger beredskap inför nya kriser.

Svenska kommuner och regioner kan även bidra genom att utveckla sitt internationella samarbete, bland annat i kommunala partnerskap, för ömsesidigt lärande, inte minst om hur vi kan öka motståndskraften i samhället inför kommande kriser.

Den regionala och lokala nivån står närmast medborgarna och spelar en avgörande roll skapandet av hållbara samhällen. SKR värdesätter att UCLG synliggör detta viktiga arbete i sin rapportering till FN och ser fram emot att fortsätta att bidra i det internationella samarbetet kring hållbar utveckling på lokal och regional nivå.

Bilaga 1

Initiativ för hållbar utveckling

SKR arbetar tillsammans med sina medlemmar för att främja en hållbar utveckling inom en rad olika områden. Kommuner och regioner har ett brett uppdrag och är demokratiaktörer, samhällsbyggare och välfärdsproducenter. Inom alla rollerna ryms olika initiativ, ett urval av dem presenteras i denna bilaga.

Vill du veta mer om SKR:s olika initiativ och pågående arbete?

Kontakta:

Niklas Hellblom, niklas.hellblom@skr.se (internationella förfrågningar)

Christine Feuk, christine.feuk@skr.se (förfrågningar inom Sverige)

Kommuner och regioner som demokratiaktörer

Rubrik	Beskrivning	Mer information
Arbetet med medborgardialog – även i komplexa frågor	<p>Tilliten till kommuner och regioner som demokratiska organisationer behöver stärkas.</p> <p>Medborgardialoger utvecklas i många kommuner och regioner, som ett sätt att utveckla en livskraftig och effektiv lokal demokrati.</p> <p>SKR har tillsammans med forskare och kommuner utvecklat en <i>modell för medborgardialog i komplexa frågor</i>. Syftet är att hantera frågor som skapar spänning och konflikt i samhället.</p>	<p>Medborgardialog: https://skr.se/skr/demokratilednings-tyrning/medborgardialogdelaktighet/medborgardialog.372.html</p> <p>Medborgardialog – komplexa frågor: https://skr.se/skr/demokratilednings-tyrning/medborgardialogdelaktighet/medborgardialog/medborgardialogi-komplexafragor.26316.html</p> <p>Skrift ”Medborgardialog i komplexa frågor” https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/medborgardialog-i-komplexa-fragor.html</p>

Rubrik	Beskrivning	Mer information
MR-projektet	I juni 2014 ingick regeringen och SKR en överenskommelse för ett stärkt arbete för mänskliga rättigheter i kommuner, landsting och regioner. Under 2017 ingick regeringen och SKR en andra överenskommelse av samma slag, med det övergripande målet att bidra till förverkligandet av regeringens mål för politiken för mänskliga rättigheter och Sveriges genomförande av Agenda 2030.	<p>MR-projektet: https://skr.se/skr/demokratiledningsstyrning/manskligarattigheterjamlikhet.50416.html</p> <p>Skrift ”Mänskliga rättigheter i styrning och ledning https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/manskliga-rattigheter-i-styrning-och-ledning.html</p>
Arbetet för att minska hot och hat mot förtroendevalda	Förutsättningarna för att vara förtroendevald förändras ständigt. Politiska beslut kan leda till hot och hatfulla reaktioner med stora personliga konsekvenser för många förtroendevalda. Kommuner och regioner behöver utveckla system för att de förtroendevalda ska kunna verka under trygga former.	<p>Arbete för att minska hot och hat mot förtroendevalda: https://skr.se/skr/demokratiledningsstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/hotathatvaldmotfortroendevalda.378.html</p>
Arbetet för att förebygga välfärdsbrottslighet och korruption	SKR arbetar i ett nätverk tillsammans med kommuner och regioner för att förebygga och motverka fusk, oegentligheter och bedrägerier inom välfärdssektorn. Arbetet syftar till att använda den kompetens som finns samt öka medvetenheten kring problematiken.	<p>Arbete för att förebygga: https://skr.se/skr/demokratiledningsstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/fuskoegentligheterkorruptioninternkontroll/motverkafuskochoegentligheter.11320.html</p>
Digital idag – digital delaktighet	SKR följer bibliotekens arbete med digital delaktighet och har bland annat tagit fram rapporten ”Insatser för digital kompetens på folkbiblioteken tillsammans med Digidelnätverket och Kungliga biblioteket.	<p>Digital delaktighet: https://skr.se/skolakulturfritid/kulturfritid/bibliotek/digitaldelaktighet.13039.html</p>
Kommunala partnerskap, ICLD	SKR är huvudman för Internationellt Centrum för Lokal Demokrati (ICLD). Kommunala partnerskap ger möjlighet att bidra till utvecklingen av lokalt självstyre och demokrati i ett antal prioriterade samarbetsländer. Genom demokratifrämjande insatser och metodutveckling bidrar det kommunala partnerskapsprogrammet samtidigt till implementeringen av Agenda 2030 globalt. Programmet finansieras av Sida och förvaltas av ICLD.	<p>Kommunala partnerskap, ICLD: https://icld.se/en/</p>

Rubrik	Beskrivning	Mer information
<p>Stöd till de demokratiska institutionerna</p>	<p>Uppdraget för politiska ledare i kommuner och regioner</p> <p>SKR arbetar med att stärka uppdraget som politiska ledare har att styra och leda en kommun eller region samt att utveckla demokratin. SKR har formulerat utvecklingsinsatser utifrån tre delar: ett ledarskap som stärker demokratin, ett ledarskap som får genomslag och ger resultat och ett ledarskap som är hållbart.</p> <p>Samtalstenen i politiken</p> <p>Samtalstenen i politiken är ett utbildningsmaterial för förtroendevalda i nämnder, styrelser och fullmäktigeförsamlingar. Materialet består av olika situationer i det politiska livet där den förtroendevalde måste välja hur han eller hon ska agera. Syftet att främja ett bra och konstruktivt politiskt samtalsklimat.</p>	<p>Uppdraget för politiska ledare i kommuner och regioner: https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/politisktledarskap.641.html</p> <p>Samtalstenen i politiken: https://skr.se/skr/tjanster/evenemang/hittaevenemang/kalenderhandelser/samtalstenenipolitiken.51607.html</p>
<p>Motverka extremism</p>	<p>SKR verkar för att öka kunskapen hos kommuner och regioner om hur de kan arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism.</p> <p>Det sker genom att bland annat sprida goda exempel på förebyggande insatser. Förutom detta görs också insatser inom skola, fritid och socialtjänst genom bland annat utbildning.</p>	<p>Motverka extremism: https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/valdsbejakandeextremism.8996.html</p> <p>Skrift ” Att hantera våldsbejakande extremism” https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/att-hantera-valdsbejakande-extremism.html</p>

Kommuner och regioner som samhällsbyggare

Rubrik	Beskrivning	Mer information
Agenda 2030 – i kommunala fastighetsorganisationer	Projektet startar i oktober 2021. Syftet är att ta fram exempel på hur kommunala fastighetsorganisationer kan arbeta med Agenda 2030. Projektet genomförs med workshops och redovisas 2022.	Agenda 2030 – i kommunala fastighetsorganisationer: https://skr.se/skr/samhallsplanering/nfrastruktur/fastigheter/fonderforforskningochutveckling/foufondenforkommunernasfastighetsfragor.12993.html
Samarbete för ett tryggare samhälle	SKR arbetar med lokalt brottsförebyggande arbete, organiserad brottslighet, hot och våld, våldsbejakande extremism och sociala insatsgrupper. SKR samverkar med bland annat Brottsförebyggande Rådet och Polisen.	Samarbete för ett tryggare samhälle: https://skr.se/skr/samhallsplanering/nfrastruktur/trygghetsakerhet/brottsforebyggande.645.html
Upphandling av bra och prispressade bostäder	SKR har upphandlat ramavtal för flerbostadshus. Upphandlingen gör det enkelt för kommuner och kommunala bolag att köpa bra bostäder till låga kostnader. Bostadshusen byggs snabbt och kan anpassas enligt beställarens behov.	Upphandling av bra och prispressade bostäder: https://skr.se/skr/samhallsplanering/nfrastruktur/planerabyggabo/boendebostader/ramavtalbostadshus.9974.html
Cykeltrafik	Ökad cykelpendling innebär fördelar som bättre miljö, bättre hälsa och attraktiva städer. Samtidigt ställer det krav på att cykelvägnätet är väl planerat och håller god standard. SKR arbetar med att förbättra villkoren för cykeltrafik. I flera kommuner och regioner pågår arbete med att ta fram planer, program och strategier.	Cykeltrafik: https://skr.se/skr/samhallsplanering/nfrastruktur/trafikinfrastruktur/cykeltrafik.290.html
Hållbar upphandling	SKR, Regionernas kansli och Adda lanserar under våren 2021 en digital utbildning för hållbar upphandling. Utbildningen riktar sig till politiker, hållbarhetsstrateger, upphandlare och inköpare/avropare.	Hållbar upphandling: https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/upphandling/hallbarupphandling.28109.html

Rubrik	Beskrivning	Mer information
<p>Samverkan i territoriet</p>	<p>Att hantera komplexa samhällsutmaningar</p> <p>SKR har tagit fram en skrift med syftet att skapa diskussion och ge inspiration till hur kommuner och regioner kan organisera, styra och leda samverkan med andra aktörer för att lösa komplexa samhällsutmaningar.</p> <p>Regionalt utvecklingsansvar</p> <p>Regional utvecklingsplanering är ett verktyg i det regionala tillväxtarbetet. Syftet är att skapa en samlad bild över regionens tillgångar och hur de bör utvecklas. Intervjuer pågår med politiker i kommuner och regioner för få en bild av arbetet med regional utvecklingsstrategi (RUS). På vilket sätt kan SKR stötta inom området? Resultatet från intervjuerna kommer att presenteras under 2021.</p>	<p>Skrift ”Att hantera komplexa samhällsutmaningar” https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/att-hantera-komplexa-samhallsutmaningar.html</p> <p>Regional utvecklingsstrategi (RUS): https://skr.se/skr/samhallsplanering/infrastruktur/regionalutveckling/regionalutvecklingsstrategirus.2690.html</p>
<p>BRP+ - ett utvecklingsprojekt för att mäta hållbarhet</p>	<p>BRP+ är ett mätsystem som visar hur den regionala livskvaliteten utvecklas, både här och nu, och på lång sikt. Hur investerar och förvaltar vi naturkapital, socialt kapital, humankapital och ekonomiskt kapital? Hur påverkar det vi gör i dag de möjligheter som kommande generationer har? BRP+ är utvecklat av Reglabs medlemmar tillsammans med experter och testas nu i landets regioner. BRP+ kan komplettera regionernas uppföljningar av Agenda 2030 och ge en bred bild av livskvalitet och hållbarhet.</p>	<p>Reglab: https://www.reglab.se/</p>

Rubrik	Beskrivning	Mer information
<p>Arbetet med att stärka relationerna med näringslivet</p>	<p>Att stärka det lokala företagsklimatet och ta vara på möjligheter som det regionala utvecklingsuppdraget ger är viktigt. Ett utvecklingsarbete utgår från de geografiska och befolkningsmässiga förutsättningarna, behoven hos medborgarna och hos det lokala näringslivet.</p> <p>SKR genomför årligen tillsammans med Stockholm Business Alliance Insikt som är en NKI (nöjd-kund-index) servicemätning. Nästan 200 kommuner deltar och resultatet har ökat.</p> <p>Parallellt har SKR genomfört utbildningen ”Förenkla – helt enkelt”. Målet med är att utveckla kommunernas kontakter med näringslivet genom bra samarbeten. Ca 170 kommuner och 15 000 medarbetare, chefer och förtroendevalda som möter företag har genomfört utbildningen.</p> <p>Agenda 2030 – kommunens samarbete med näringslivet. Med start 2021 har SKR påbörjat ett arbete med fokus på kommunens samverkan med det lokala näringslivet i hållbarhetsfrågor. Några kommuner har kommit en bit på väg och har tagit fram klimatprotokoll eller handlingsplaner som involverar näringslivet. Många är i startgrupparna och ett 15-tal kommuner har inledningsvis tagit kontakt och efterfrågat mer stöd.</p>	<p><u>Undersökningen Insikt:</u> https://skr.se/naringslivarbetedigitalisering/naringslivforetagsklimat/foretagsklimat/insikt.6696.html</p> <p><u>Utbildningen ”Förenkla – helt enkelt”:</u> https://skr.se/naringslivarbetedigitalisering/naringslivforetagsklimat/utbildningforenklaheltenkelt.1831.html</p>

Kommuner och regioner som välfärdsproducenter

Rubrik	Beskrivning	Mer information
Arbetet för att främja en jämlik hälsa och hållbarhet	<p>"Strategiska kompetenser för tvärsektorielt arbete– jämlik hälsa"</p> <p>En utbildning syftar till att stärka kompetensen hos strateger och beslutsfattare inom sektorsövergripande samarbete för jämlik hälsa.</p> <p>Mötesplats Social hållbarhet</p> <p>Detta är ett forum för att utveckla välfärden på ett socialt hållbart sätt genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Mötesplatsen drivs av SKR och Folkhälsomyndigheten i samverkan och är öppen för alla samhällsaktörer.</p> <p>Strategi för hälsa</p> <p>Stöd för lokalt och regionalt utvecklingsarbete i samverkan mellan skola, socialtjänst, vård och omsorg, hälso- och sjukvård – i arbetet att främja hälsa och förebygga ohälsa för hela befolkningen.</p> <p>Kraftsamling psykisk hälsa</p> <p>SKR:s initiativ till en samlade arena för alla aktörer i samhället för ett långsiktigt och tvärsektorielt utvecklingsarbete för en bättre psykisk hälsa.</p>	<p>Jämlik hälsa - kompetenser för sektorsövergripande samarbete: https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/jamlik-halsa-kompetenser-for-sektorsovergripande-samarbete.html</p> <p>Mötesplats Social Hållbarhet: http://www.motesplatsocialhallbarhet.se/motesplats-social-hallbarhet/</p> <p>Strategi för hälsa https://skr.se/halsasjukvard/strategiforhalsa.9515.html</p> <p>Kraftsamling psykisk hälsa: https://skr.se/halsasjukvard/psykiskhalsa/kraftsamlingpsykiskhalsa.28676.html</p>

Rubrik	Beskrivning	Mer information
<p>Arbetet för att främja jämlika uppväxtvillkor för barn och unga samt deras föräldrar</p>	<p>Alla föräldrar ska kunna känna sig trygga och säkra hela vägen – före, under och efter graviditet En satsning 2015-2022 på en jämlik och förbättrad förlossningsvård och kvinnors hälsa</p> <p>God hälsa och start i livet för alla barn En satsning för att stärka barnhälsovårdens arbete för en jämlik hälsa genom ökad tillgänglighet samt hälsofrämjande och förebyggande insatserna. Samverkan mellan barnhälsovård, förebyggande socialtjänst och tandvård är viktiga delar.</p> <p>Missbruk och beroende bland unga SKR arrangerar dialogmöten och workshops i syfte att initiera implementering av SKR:s handlingsplan mot missbruk och beroende för åldersgruppen 13-29, samt utvecklingsarbete på lokal och regional nivå.</p> <p>Mottagandet av ensamkommande barn och unga SKR arbetar för att kommuner och regioner ska få rätt förutsättningar för ett hållbart och bra mottagande, och för att de ensamkommande ska få bästa möjliga etablering i det svenska samhället.</p>	<p>Jämlik och förbättrad förlossningsvård och kvinnors hälsa: https://skr.se/halsasjukvard/kunskap/sstodvardochbehandling/forlossning/svardkvinnorshalsa.10832.html</p> <p>God hälsa och start i livet för alla barn: https://skr.se/halsasjukvard/kunskap/sstodvardochbehandling/primarvard/naravard/overenskommelseomengochdochnaravard/okadtillganglighetibar/nhalsovarden2020.31669.html</p> <p>Missbruk och beroende bland unga: https://skr.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/missbrukochberoende.1165.html</p> <p>Mottagande av ensamkommande barn och unga: https://skr.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/barnochunga/placeradebarnochunga/ensamkommandebarnochunga.3424.html</p>

Rubrik	Beskrivning	Mer information
<p>Arbetet för jämställdhet samt barnets rättigheter</p>	<p>SKR:s Modellkoncept för jämställdhetsintegrering Kommuner och regioner som deltar utvecklar sin jämställdhetsintegrering genom systematiska jämförelser och ömsesidigt lärande. Därutöver erbjuds alla kommuner och regioner stöd i jämställdhetsarbete genom nätverk, utbildningar och metodstöd.</p> <p>Kvinnofrid Kvinnor och barn som utsätts för våld har rätt till stöd och hjälp. Här har kommuner och regioner ett viktigt ansvar. SKR stödjer kommuner och regioners utveckling inom området.</p> <p>Stöd för att stärka barnets rättigheter Genom utbildningar, nätverk och metodstöd. All mer efterfrågat sedan Barnkonventionen blev svensk lag år 2020.</p>	<p>SKR:s modellkoncept för jämställdhetsintegrering: https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/jamstalldhet.5874.html</p> <p>Kvinnofrid: https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/kvinnofrid.5867.html</p> <p>Stöd för att stärka barnets rättigheter: https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/barnetsrattigheter.106.html</p>
<p>Samverkan för kunskapsstyrning inom olika områden - nationellt, regionalt och lokalt</p>	<p>Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård Detta handlar om att utveckla, sprida och använda bästa möjliga kunskap inom hälso- och sjukvården. Målet är jämlik vård, att bästa kunskap ska finnas tillgänglig och användas i varje patientmöte.</p> <p>Partnerskapstöd för kunskapsstyrning inom socialtjänsten En modell som SKR, Socialstyrelsen och Regional samverkan och stödstruktur (RSS) har för långsiktig samverkan mellan regional och nationell nivå i frågor som rör kunskapsstyrning av socialtjänst och närliggande hälsosjukvård.</p>	<p>Nationella system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård: https://skr.se/halsasjukvard/kunskapstodvardochbehandling/systemforkunskapsstyrning.14031.html</p> <p>Partnerskapstödet för kunskapsstyrning inom socialtjänsten: https://skr.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/nationellkunskapsstyrningsocialtjanst/partnerskapetsocialtjanst.13268.html</p>

Rubrik	Beskrivning	Mer information
Nära vård	Svensk hälso- och sjukvårds goda medicinska resultat behöver matchas av en lika god tillgänglighet till vård. På regional nivå är omställningen till en nära vård och omsorg ett svar på befolkningens förändrade behov. Den nära vården och omsorgen är tillgänglig när och där medborgarna behöver den och utgår från att främjande och förebyggande insatser på sektorsövergripande nivå är mest effektivt för både individen och för samhället.	Nära vård: https://skr.se/halsasjukvard/kunskap/sstodvardochbehandling/primarvard/naravard.6250.html
Bryta långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd	Ett långvarigt biståndsmottagande innebär både försämrad livskvalitet för individen och ökade kostnader för samhället. SKR ger stöd genom att bland annat ta fram förslag på systemförändringar och arrangera konferenser. SKR driver sedan 2018 ett projekt i samverkan med 27 kommuner.	Bryta långvarigt mottagande av ekonomiskt bistånd: https://skr.se/integrationsocialomsorg/ekonomisktbistandforsorjning/brytalangvarigtbistandsmottagande.15263.html
Hälsofrämjande etablering för nyanlända	Hälsofrämjande etablering är ett samverkansprojekt som 2017-2021 mellan SKR, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Projektet riktar sig till nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget som har någon form av ohälsa och/eller funktionsnedsättning. Syftet är att stödja och stärka vägen mot arbete eller studier.	Hälsofrämjande etablering för nyanlända: https://skr.se/integrationsocialomsorg/asylochflyktingmottagandeintegration/samverkan/halsoframjandeetableringfornyanlanda.24700.html

Rubrik	Beskrivning	Mer information
<p>God utbildning för alla</p>	<p>IMprove. Projektet syftar till att nyanlända tjejer och killar som kommit in sent i skolsystemet fullföljer sina studier och kommer ut i arbetslivet. Målet är att ta fram en modell med effektiva metoder som huvudmän och skolor kan använda för att nå bättre resultat. Projektet pågår 2019 - 2021.</p> <p>Styrning och ledning matematik Målet är att förbättra matematikundervisningen och matematikkunskaperna i Sverige. Satsningen startade 2018 med fem pilotkommuner, totalt åtta kommuner deltar från 2019/2020. Cirka 150 lärare undervisar just nu fler än 3 000 elever enligt modellen på lågstadiet. Ambitionen är att från 2020/2021 dubblera satsningen.</p> <p>Skriva sig till lärande (STL). STL är en pedagogisk modell för att arbeta med skrivprocessen i skolan. Under året kommer SKR att fortsätta erbjuda kommuner stöd kring att driva egna STL-utbildningar.</p> <p>Uppdrag fullföljd utbildning - fler elever ska fullfölja en gymnasieutbildning. Syftet är att möjliggöra ett mer sammanhållet och hållbart nationellt arbete för en ökad andel fullföljda gymnasiestudier. För att stötta lokal och regional utveckling erbjuder SKR ett utvecklingsprogram med fokus på förebyggande arbete.</p> <p>Öppen förskola för språk och integration. Syftet är att påskynda etableringen för utrikes födda kvinnor och öka deltagandet i förskolan. Satsningen är en överenskommelse med regeringen och ska pågå i tre år. Som en del kartlägger SKR verksamhet i landet och inventerar behov samt sprider lärande exempel på hur kommuner samordnar öppen förskola med språkundervisning och andra integrationsinsatser. SKR sprider även information om det statsbidrag som finns att söka för kommuner.</p>	<p><u>IMprove:</u> https://skr.se/skr/skolakulturfritid/fo_rskolagrundochgymnasieskola/uppd_ragfullfoljdutbildning/utvecklingoc_hstod/improve.29238.html</p> <p><u>Styrning och ledning matematik:</u> https://skr.se/skr/skolakulturfritid/fo_rskolagrundochgymnasieskola/skrss_atsningarutvecklaskolan/styrningoc_hledningmatematik.14787.html</p> <p><u>Skriva sig till lärande (STL):</u> https://skr.se/skr/skolakulturfritid/fo_rskolagrundochgymnasieskola/digit_aliseringskola/metoderochvagledninggar/skrivasigtilllarande.7513.html</p> <p><u>Uppdrag fullföljd utbildning:</u> https://skr.se/skolakulturfritid/forsk_olagrundochgymnasieskola/uppd_ragfullfoljdutbildning.26377.html</p> <p><u>Öppen för språk och integration:</u> https://skr.se/skr/skolakulturfritid/fo_rskolagrundochgymnasieskola/oppe_nforskolaforprakochintegration.46_558.html</p> <p><u>Våldsförebyggande arbete i skolan:</u> https://skr.se/skr/skolakulturfritid/fo_rskolagrundochgymnasieskola/jams_talldskola/valdspreventionunga/utlysningavmedeltillskolor.28228.html</p>

Bilaga 2

Sammanfattningar från Voluntary Local Reviews

I samband med de nationella granskningarna har det blivit vanligare att kommuner eller regioner lämnar in egna rapporter till FN för att komplettera den nationella nivån, i Voluntary Local Reviews (VLR). År 2021 är det fyra svenska kommuner som lämnar in VLR; Helsingborg, Malmö, Stockholm och Uppsala.

Här presenteras sammanfattningar från dessa rapporter.

Helsingborg

Sammanfattning och öppen inbjudan till H22 City Expo

I Helsingborg vill, vågar och gör vi!

I Helsingborg har vi sedan 2016 ett livskvalitetsprogram; ett stadsövergripande styrdokument för stadens arbete med hållbar utveckling, miljö och folkhälsa.

Vår ambition är att skapa ett Helsingborg där människors livskvalitet är hög men miljöpåverkan är låg och den ekonomiska tillväxten hållbar och inkluderande.

För fjärde året i rad och femte året totalt, är Helsingborg utsedd till Sveriges miljöbästa kommun. Ett resultat av ett långsiktigt arbete med utgångspunkt i invånarnas livskvalitet. Helsingborgs främsta framgångar handlar om hur vi tacklat många av de miljöutmaningar vi haft med förorenad luft, vatten, buller, avfall och energi. Just kopplat till hållbar energi, och hållbar konsumtion och produktion har staden många tydliga initiativ som handlar om att inrätta cirkulära system för resurser. Vidare finns flera utmaningar kvar att sänka vår livsstils miljöpåverkan och i det arbetet krävs nära samarbete med de människor som bor och verkar i staden.

Helsingborgs främsta utmaningar framåt har en betoning inom social hållbarhet. Det handlar både om att minska ojämlikheten i hälsa mellan olika socioekonomiska grupper, att säkerställa en snabb integration och att stärka den upplevda tryggheten i staden. För bara några år sedan var miljöfrågan betydligt

mer separerad från social hållbarhet. Idag vet vi bättre. Vi vet att miljö och folkhälsa hänger ihop och den sociala och ekologiska hållbarheten är en förutsättning för en långsiktigt hållbar ekonomi. Våra ambitioner kräver att de som arbetar i staden har verktyg för att mäta och följa upp, metoder för att möta och möjliggöra och stöd och tillåtelse att tänka och göra nytt.

Genom stadens omfattande välfärds och innovationssatsning (H22) sätter vi fokus på de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030. Stadsövergripande och i samarbete med över 70 stycken partners har vi skapat nya former för invånare, civilsamhälle, akademi och näringsliv är med och skapar lösningar på framtidens utmaningar. Ambitionen är att det ska ge resultat på en lokal nivå, men också spridas och skalas till en global omvärld.

Nu pågående innovationssatsningar, varav några beskrivs kortfattat i den här rapporten kommer manifesteras i en internationell stadsmässa sommaren 2022.

Med mindre än tio år kvar tills utmaningarna ska vara lösta bär världens städer ett stort ansvar för genomförandet av Agenda 2030. H22 City Expo är ett forum där vi sätter fokus på vad krävs för lokal transformering och hållbar stadsutveckling utifrån dessa tre teman:

- livskvalitet, om livet i staden och livet mellan husen
- innovativa välfärds- och stadsutvecklingslösningar
- city governance som handlar om ledarskap och möjliggörande i framgångsrik stadsutveckling

2022 är en halvvägsmarkering till 2030. Helsingborg kommer att använda detta mellanmålsår till att manifesteras sitt, och världens hållbarhetsarbete genom att arrangera H22 City expo, en internationell stadsmässa där världen bjuds in till att under 35 dagar utforska hur vi tillsammans utvecklar framtidens hållbara, omtänksamma och smarta stad. Utöver stadens eget arbete och våra partners lösningar bjuder vi också in andra städer att dela med sig av sina lösningar och arbetssätt. Vi kommer aldrig komma i mål om vi inte jobbar tillsammans.

Malmö

Sammanfattning

Malmö, Sveriges tredje största stad, ligger i södra Sverige, vid ena änden av bron till Köpenhamn, Danmark. Staden har länge arbetat målmedvetet, och ofta innovativt, med hållbarhetsfrågor. Redan när FN beslutade att anta Agenda 2030 och de 17 Globala målen hösten 2015, åtog sig Malmö, som första svenska stad, att göra de globala målen till sina egna. Det har nu gått sju år sedan dess och det är inte många år kvar till 2030. För Malmö var det därmed en välkommen möjlighet att kunna granska stadens arbete med Agenda 2030 genom en så kallad Voluntary Local Review (VLR).

Sedan 2018 utgår Malmös arbete från *Strategi för Malmö stads långsiktiga arbete med Agenda 2030* som bygger på fem processer:

1. In i ordinarie styr- och ledningssystem
2. Hållbar utveckling genom verksamhetsutveckling
3. Planerad kommunikation och delaktighet för lärande och förankring
4. Ökad kunskap för medvetna beslut
5. Innovativa partnerskap som gör skillnad

I denna rapport har fokus varit att undersöka den första delprocessen – hur Malmö stads ordinarie styr- och ledningssystem styr mot de Globala målen. Utredningen har fokuserat på ett antal kommunövergripande styrdokument som bedöms styra mot de Globala målen liksom en analys av hur principen om att inte lämna någon utanför får genomslag i styrdokument av olika slag. I VLR-processen har intressenterna därför i huvudsak varit interna och representanter från samtliga förvaltningar och helägda bolag inom Malmö stad har deltagit. I själva genomförandet av Agenda 2030 är många samhällsaktörer i Malmö engagerade; några av dem lyfts fram i de fallstudier över intressanta initiativ och insatser som kompletterar analysdelen.

Malmö har i sin VLR -rapport valt att fokusera på samma nio mål som står i fokus för årets *High Level Political Forum*, FN:s årliga forum för uppföljning och granskning av Agenda 2030. Analysen bygger på *Hållbarhetsrapport 2019*, där utfallet i Malmö för samtliga Globala mål analyseras, samt *Hållbarhetsrapport 2020*, som följer upp mål kopplade till den sociala

dimensionen av Agenda 2030. Nedan följer en kortfattad översikt av nuläget i Malmö i relation till de nio utvalda målen för 2020. Med anledning av begränsningen till nio av sjutton Globala mål, går analysen miste om en del av målens komplexitet och ömsesidiga beroende och riskerar ge en ofullständig bild. Det är främst stora delar av den ekologiska dimensionen som saknas, men även den ekonomiska och sociala skulle vinna på att samtliga mål redovisades. Utfallsanalysen begränsas likaså av tillgången till indikatorer på lokal nivå. I denna kontext ska även slutsatserna värderas.

Översikten ger ändå en indikation och en bild av var vi står idag utifrån det vi kan mäta. Vad bilden behöver kompletteras med diskuteras löpande i texten.

Arbetet med mänskliga rättigheter har genom åren kommit långt i Malmö stad. Men det behövs ett fortsatt utvecklingsarbete för att säkerställa att rättighetsarbetet systematiskt kopplas ihop med hållbarhetsfrågorna i relevanta styr- och ledningsprocesser. Det är viktigt utifrån tanken att det samlade hållbarhetsarbetet ska harmoniera med intentionerna i agendan som helhet, som betonar ett holistiskt synsätt och vikten av att inte lämna någon utanför.

Malmöns modell för att integrera de Globala målen har varit att se *Malmö stads budget*, stadens mest överordnade styrdokument, som en lokal handlingsplan för Agenda 2030. Stadens kommunfullmäktigemål, som ligger till grund för prioriteringar i budgeten, kopplas till de Globala målen sedan 2020. I staden pågår ett utvecklingsarbete kring systematik i uppföljningsprocesserna och i detta arbete ingår även en struktur för årliga uppföljningar av hållbarhetsfrågorna. Hållbarhetsrapporteringen följer upp utfallet, och med utgångspunkt från dessa analyser kan en inriktning formuleras för nästkommande års prioriteringar. Budgeten, med sitt mer kortsiktiga perspektiv, kompletteras av mer långsiktiga program, regelverk och lagstiftning.

Till övervägande del bedöms detta system fungera tillfredsställande, men det finns utrymme för förbättringar. För att utveckla och förstärka arbetet med Strategi för Malmö stads långsiktiga arbete med Agenda 2030 rekommenderas följande:

- Vidareutveckla arbetet med att länka ihop hållbarhets- och rättighetsfrågorna på ett tydligare sätt.
- Bygg vidare på modellen för integrering av Agenda 2030 i kommunfullmäktiges budget och budgetprocess, särskilt vad gäller

genomförande och uppföljning, och fortsatt med arbetet för att nå ambitionen om att budgeten ska vara den lokala Agenda 2030-planen.

- Fortsätt med hållbarhetsintegrering i fler relevanta delar av styr- och ledningssystemet, till exempel ledarskap, rekrytering, kompetens, kunskap och kommunikation.
- Använd innehåll och konkreta förslag i denna rapport som underlag för Malmö stads Hållbarhetsrapport 2021, samt som underlag för dialog i relevanta interna forum och som del i kommande dialogprocesser med samhällsaktörer.

Stockholm

Sammanfattning

Stockholms stads vision är att vara en ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar stad där människor vill leva och åldras och låta sina barn växa upp. Stadens klimatpåverkan ska minska och livsmiljöerna ska vara goda och trygga. Detta kommer till uttryck i *Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm* som beskriver stadens långsiktiga inriktning och ambitioner för en hållbar utveckling. Visionen utgår från stadens tre övergripande inriktningsmål om en mångsidig storstad för alla, en hållbart växande och dynamisk samt en smart och innovativ storstad. Tillväxtfrågorna är centrala. Ett framgångsrikt hållbarhetsarbete förutsätter att Stockholm är en attraktiv stad med ett starkt näringsliv som skapar en hög och hållbar tillväxt och ger förutsättningar för en fortsatt god välfärd och ett bra liv i alla delar i ett Stockholm som ska fortsätta att växa.

Ett led i stadens arbete med att nå *Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm* är arbetet med Agenda 2030 och de globala målen, där Stockholms stad ska vara ledande i genomförandet på lokal nivå. I denna rapport ges en samlad bild av stadens hållbarhetsutmaningar där stadens tre inriktningsmål och de 17 globala målen för hållbar utveckling är utgångspunkten i uppföljningen. I agendan är en central princip att *ingen ska lämnas utanför* vilket är en viktig utgångspunkt i Stockholm där alla ska ges förutsättningar att leva självständiga liv och förverkliga sina drömmar.

Stockholm är en hållbar stad att leva i, och i en internationell jämförelse ligger Stockholm väl till i genomförandet av de globala hållbarhetsmålen. Samtidigt är

stadens ambitioner i hållbarhetsarbetet höga, och staden strävar ständigt mot att hantera de utmaningar som kvarstår. Av rapporten framgår att Stockholm har haft en god ekonomisk tillväxt och en stark arbetsmarknad det senaste decenniet, där den snabba befolkningsökningen och ett växande och mångfacetterat näringsliv skapat förutsättningar för en god välfärd och ett bra liv för stockholmarna. Under år 2020 har Stockholm behövt hantera pandemins konsekvenser som snabbt försämrat förutsättningarna på arbetsmarknaden, särskilt för de unga och de utrikes födda. På lite längre sikt kan tillväxten hämmas av bristen på utbildad arbetskraft samtidigt som det är svårt för vissa grupper att komma in på arbetsmarknaden. I återstarten efter pandemin behöver fler stockholmare rustas med rätt utbildning och komma i arbete. För staden är det även en prioriterad uppgift att stärka förutsättningarna för företagandet. Staden kan främja det lokala näringslivet genom att utveckla sin service och bidra till att det är attraktivt och säkert att driva företag i hela Stockholm. Ett starkt näringsliv är en förutsättning för att möta behoven i välfärden och finansiera klimatinvesteringar för en hållbar stad.

Av rapporten framgår även att den sociala hållbarheten i Stockholms stad utvecklas positivt i flera avseenden. Stockholm ligger väl till i en global jämförelse med en hög levnadsstandard och utbyggt välfärdssystem. Medellivslängden ökar i en jämställd, välutbildad befolkning med ett högt valdeltagande. Jämfört med andra större europeiska städer har exempelvis Stockholm en hög andel sysselsatta och låg andel invånare i relativ fattigdom. Men samtidigt har vissa grupper med sämst förutsättningar halkat efter. Utomeuropeiskt födda kvinnor och personer med funktionsnedsättning har svårare att få jobb och ofta sämre ekonomiska förutsättningar än andra grupper. Trångboddheten drabbar främst personer med utomeuropeisk bakgrund. Skillnaderna i skolresultat mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund är tydliga. Den pågående pandemin riskerar att förstärka dessa skillnader, särskilt på arbetsmarknaden. Ytterst påverkar skillnader i livsvillkor stockholmarnas hälsa och välbefinnande och därmed stadens attraktionskraft. Av särskild vikt är att säkerställa barnens möjligheter till jämlika uppväxtvillkor. Att känna sig trygg i vardagen är en förutsättning för att kunna delta i samhällslivet och ambitiösa åtgärder genomförs nu med målet att till år 2025 halvera den upplevda otryggheten i Stockholm. Stadsplanering är ett viktigt verktyg i att stärka tryggheten och den sociala hållbarheten.

Stockholms stad har sedan flera decennier bedrivit ett framgångsrikt miljöarbete och minskat koldioxidutsläppen från Stockholms geografiska område samtidigt som ekonomin och befolkningen har växt. För att nå stadens mål om en fossilfri stad år 2040 måste minskningen av utsläppen accelereras, särskilt inom transportsektorn. Vår konsumtion påverkar miljön och driver även på utsläppen utomlands. Likaså är Stockholm en del i den globala uppgiften att stärka den biologiska mångfalden för att undvika en kraftig negativ påverkan på ekosystemen och livsmedelsförsörjningen. Stockholmare har en bra tillgång till sanitet och dricksvatten av god kvalitet men staden behöver arbeta med att förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag. Ett framgångsrikt miljöarbete är avgörande för invånarnas livsvillkor och hälsa och de grupper som är mer sårbara behöver särskilt värnas.

Stadens verksamheter spänner över många samhällsområden och redan görs mycket för att bidra till en hållbar storstad. För att ytterligare öka takten i stadens hållbarhetsarbete är det angeläget att staka ut en inriktning. Ambitionen med denna rapport är att vara ett stöd i verksamhetsutvecklingen genom att identifiera de områden där staden har störst utmaningar och där det krävs gemensamma prioriteringar. I arbetet med återstarten efter pandemin är de globala målen i Agenda 2030 ett viktigt verktyg i arbetet för en hållbar återhämtning.

Uppsala

Sammanfattning

Det här är Uppsala

Uppsala kommun ligger i närheten av Sveriges huvudstad Stockholm. Med 230 000 invånare är Uppsala fjärde störst i landet. År 2050 förväntas kommunen ha 100 000 fler invånare än idag. Byggtakten är hög och tillväxten har en inriktning mot hållbar utveckling. I Uppsala finns två universitet, en välutbildad befolkning och starka kunskapsintensiva branscher. Uppsala kommun har fått flera utmärkelser för sitt arbete med hållbarhet: årets folkhälsokommun, bästa kommun i Sverige på klimatanpassning och bästa cykelkommun för att nämna några exempel. Uppsala har flera gånger utsetts till Sveriges klimatstad och blev 2018 utsedd till Världens klimatstad av Världsnaturfonden.

Om rapporten

Det här är Uppsalas första Voluntary Local Review. Rapporten illustrerar hur Agenda 2030:s mål har integrerats i Uppsalas styrning. Kommunen har en bred verksamhet som under de senaste åren har präglats av att öka hållbarheten i den sociala, ekologiska och ekonomiska utvecklingen. Det visar sig också att av de delmål som är relevanta för Uppsala kommun arbetar eller har kommunen arbetat med samtliga. För att underlätta lärande lyfter rapporten fram några exempel på hur kommunen gjort för att få utvecklingen att bli mer hållbar – exempel som visar på framgångar, utmaningar och lärdomar.

Hållbar utveckling i Uppsala – några erfarenheter

Tillsammans når vi lägre. Kommunen driver en lokal samverkan med organisationer från näringsliv, offentlig sektor och civila samhället och har därigenom lyckats minska klimatutsläppen. Uppsala har en hög ambitionsnivå i klimatarbetet med målsättningen att vara fossilfritt till 2030 och klimatpositivt till 2050. Under perioden 2015–2018 minskade utsläppen med 10 procent, men arbetet intensifieras för att utsläppen ska minska i ännu snabbare takt.

Områdessamverkan för ökad inkludering. Uppsala arbetar systematiskt för att och motverka utanförskap. För ett par stadsdelar har kommunen tagit fram särskilda åtgärdsplaner för att öka jämlikhet och trygghet. Planerna genomförs i samverkan mellan organisationer inom offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle och har lett till bland annat etablering av utbildnings- och jobbcenter, utveckling av mötesplatser, förbättrad säkerhet, renhållning och klottersanering, utveckling av socialt stöd och utökning av fritidsaktiviteter.

”Ingen ska lämnas utanför” som integrerad princip. Jämlika livsmöjligheter är inget eget politikområde, utan genomsyrar allt kommunen gör. Genom att kommunens verksamheter har jämställdhet och jämlikhet som perspektiv i det de redan gör blir det en inbyggd kvalitet snarare än något som finns för sig själv. Alla kommuninvånare har inte samma förutsättningar att använda kommunens service eller att göra sin röst hörd. Genom att aktivt söka upp och lyssna på grupper med olika förutsättningar och behov får kommunen underlag för beslut som utgår från invånarnas behov.

Lärdomar och framtidsfrågor

Utifrån erfarenheterna från hållbarhetsarbetet ser Uppsala några ingredienser för att skapa framgång:

1. *Ambition* – Skapa förändringstryck genom politisk uppmärksamhet
2. *Kapacitet* – Mobilisera samverkan i frågor där flera kan påverka.
3. *Kunskap* – Synliggör skillnader genom kartläggning och analys.
4. *Fokus* – Rikta insatser till områden eller grupper som har störst behov.
5. *Lärande* – Följ upp och utvärdera insatser för att på så sätt uppdatera behovsbilden.
6. *Integrering* – Se till att det goda nya blir en del av det ordinarie.

Uppsala kommun är stolt över en hel del som har åstadkommit för att skapa ett mer hållbart samhälle än idag, men arbetet har bara börjat. Några viktiga framtidsfrågor för kommunen handlar om att ytterligare öka förmågan att anpassa sig till kriser och klimateffekter, att kunna hantera målkonflikter och konkurrerande perspektiv och att förändra sin roll från att vara en kommunal expert till att vara en samhälls-mobiliserande möjliggörare.

Medskick till framtida rapporter

Med erfarenheten av den här rapporten finns det vissa saker som kan lyftas fram som tips till kommande rapporter.

- *Utgå från hur den lokala styrningen ser ut.* Genom att utgå från det som är ”vårt sätt” blir det lättare att skapa förståelse för rapporten lokalt. Det blir också lättare för en utomstående läsare att få en känsla för hur integreringen ser ut.
- *Lyft exempel som visar ett ”hur”.* Genom att inte bara visa ”att” och ”vad” skapas bättre förutsättningar för att någon ska snappa upp en metod och använda den i sitt eget sammanhang.
- *Börja tidigt.* Mycket av rapportens innehåll är ganska okänsligt för aktuell information, så det går att börja tidigt i förhållande till slutdatum. På så sätt skapas tid till att involvera fler inom och utanför den egna organisationen.
- *Tänk webb snarare än rapport.* Det här är en klassisk rapport med en tydlig början och ett tydligt slut. Om rapporten istället presenteras på webben öppnas nya möjligheter upp sig för att klicka på fördjupningar, filmer, kartor, ljudklipp och öppna data.

Voluntary subnational review Det hållbara Sverige skapas lokalt

Agenda 2030 antogs av FN år 2015. Det är inte enbart nationer som bidrar till att agendans mål realiserar. I alla länder finns regionala och/eller lokala myndigheter som är centrala aktörer i omställningen mot ett mer hållbart samhälle. Lösningarna på världens utmaningar är globala och nationella, men också regionala och lokala. Alla nivåer måste bidra om agendans mål ska nås. Denna rapport är en del av ett initiativ från United Cities and Local Governments, med syftet att föra fram vikten av den lokala och regionala nivån i arbetet med Agenda 2030. Genom frivilliga granskningar av agendans genomförande, där den subnationella nivån – kommuner, regioner och städer – lyfts fram, kan perspektiven breddas, och lösningarna bli tillgängliga för fler.

Denna rapport finns även översatt till engelska; ”Localising the SDGs in Sweden, SALAR 2021”.

Upplysningar om innehållet
Anna, Eklöf, anna.eklof@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2021
ISBN: 978-91-7585-929-3
Text: Anna Eklöf